

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra systematické teologie, teologické etiky a teologické
filozofie

Andrea Blahová

**Etika katolické církve ve světle dokumentu
Bible a morálka**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Doc. Jiří Vogel, ThD

Praha 2015

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Brně dne 201.06.2015

Andrea Blahová

Bibliografická citace

Bible a morálka PBK Karmelitánské nakladatelství 2010 : Biblické kořeny křesťanského jednání: bakalářská práce / Andrea Blahová; vedoucí práce: Doc. Jiří Vogel ThD. -- Brno, 22.06.2015. -- 56 s.

Anotace

Tato práce se zabývá dokumentem Bible a morálka, který vydala Papežská Biblická komise. Na základě dokumentu Bible a morálka se zde rozebírám, jakým způsobem ovlivňuje Desatero dnešního člověka, který pokud žije v souladu se svým svědomím a řídí se Zákonem Božím. V dnešní době se hodně lidí zabývá morálkou, tím, co je morální či nemorální. Lidé dnešní doby chtějí především svobodu, kterou najdou jedině v Zákonu Božím, čili v Desateru. V této práci také uvádím srovnání s jinými dokumenty II. Vatikánského koncilu např. KKC (Katechismus Katolické Církve), kde jsou uvedeny základní pravdy víry, ve kterém je rozebráno vyznání víry, modlitba Otče náš a svátosti, které ustanovil sám Ježíš Kristus. Další knihou je pochopitelně Bible, když se jedná především o Biblickou morálku a její vztah ke Starému a Novému Zákonu. Je zde také ukázáno, že Desatero Božích přikázání nikoho nijak neomezuje, jak se mnozí lidé mylně domnívají, ale dává člověku svobodu, aby nebyl závislý na stvořených věcech, ale jedině na Bohu. Na druhé straně je zde srovnání se zákony dnešní doby, které člověka omezují a berou mu jeho osobní svobodu.

Klíčová slova

Bible, Desatero, morálka, hřích, svatost života

Abstract

Ethics of the Catholic Church in the Light of the Document "The Bible and Morality"

This paper deals with a document on the Bible and morality issued by the Pontifical Biblical Commission. Based on this document about the Bible and morality, I analyze how the Ten Commandments influence people today who try to live in accordance with their conscience and governed by the laws of God. In our time, many people are especially concerned about morality, about what is moral or immoral. Above all, people today seek the freedom that can be found only in God's law, or the Ten Commandments. In this thesis I show comparisons with other documents of the Second Vatican Council, for example the CCC (Catechism of the Catholic Church), which show the basic truths of the faith and in which are discussed the Creed, the Our Father prayer and the sacraments, which were instituted by Jesus Christ himself. Naturally, there are other

books of the Bible as well which deal especially with biblical morality and its relation to the Old and New Testaments. Here it is also shown that the Ten Commandments in no way impose limits, as many people mistakenly believe, but rather gives man a freedom from dependence on created things, so he can depend only on God. This is contrasted with the laws of today, which limits a man and take his personal freedom.

Keywords

Scripture, Ten Commandments, morality, sin, sanctity of life

Počet znaků (včetně mezer): 111 891

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce Doc. Jiřímu Voglovi ThD za konzultace při sestavování bakalářské práce.

0. Úvod

Mým cílem je zjistit ve smyslu obsahu publikace Bible a morálka, jak se odráží biblická morálka v dnešní společnosti, jak ovlivňuje chování, konání a činy jednotlivců mezi sebou, sociální skupiny i společnost.

Nejdříve představím strukturu knihy Bible a morálka, o které následující práce pojednává. V úvodu je předem stanoveno, že dokument sleduje dvojí cíl: prvním cílem je zasadit křesťanskou morálku do širšího horizontu antropologie a biblických teologií, druhý cíl je praktický. Osvětluje z Bible metodologická kritéria, která mohou napomoci k „patřičnému osvětlování morálních otázek neb slouží k podávání pozitivních odpovědí na ožehavé morální problémy či situace.

V druhé části, nazvané „Struktura dokumentu“ kniha zabývá otázkami zjevené morálky v Bibli a dotýká se otázek daru života, rozumu a svobodné vůle a nezasloužené nabídky privilegovaného vztahu člověka k Bohu. První část druhé části se člení do pěti oddílů, v nichž představuje morálku v souvislosti se stvořením a se starou a novou smlouvou. Teologickým těžištěm celého dokumentu je dar stvoření a jeho morální důsledky. V oddíle pod názvem „Dar smlouvy ve Starém zákoně a normy lidského jednání“ je nabídnuta krátká teologie smlouvy a důsledky pro morálku.

V třetí části dokumentu je hlavním tématem Boží království v Ježíšově pojetí. Třetí kapitola, „Nová smlouva v Ježíši Kristu jako definitivní Boží dar a její morální důsledky“, v níž se setkáme s pojmy, jako je Boží království. Správný způsob jednání člověka je znázorněno biblickým termínem „cesta“. Dalším, následujícím tématem je zaměřen na „dar Syna a jeho morální důsledky podle Jana“, následujícím tématem je „dar Syna jeho morální důsledky podle Pavlovských listů“. Dalším tématem je eucharistie jako nová smlouva (skrze eucharistii vstupujeme do nejužšího společenství s Bohem a lidmi).

Ve své práci jsem se zaměřila na hlavní témata, která kniha Bible a morálka čtenáři předkládá a nasměrovala jsem je k žitému současnému životu a k lidem, mezi kterými žiji a často také diskutuji o víře a vztahu k Bohu, o vztahu ke křesťanství jako k životnímu stylu, o svobodě, která je naším přirozeným lidským statutem a o osvobozujících morálních postojích v ožehavých momentech běžného života.

Knihy Bible a morálka je pro mne velkou oporou nejen ve zmíněných diskusích, ale také v řešení mých každodenních životních peripetií, protože originálním způsobem, určitým samospádem, vysvětluje původ Božího záměru s člověkem, vztah Boha k člověku,

kteřý je proječován věrností, l\u00e1skou, respektem k lidsk\u00e9 p\u0159irozenosti a odpu\u0161t\u00e9n\u00ed. A tak se zam\u00fd\u0161l\u00edm i nad lidmi, kte\u0159\u00ed bu\u010f ztratili v\u00edru v Boha, a\u010f jsou k\u0159e\u0161\u0165an\u00e9 a Bo\u017e\u00edmi d\u011btmi nebo vol\u00ed jin\u00e9 cesty z obavy, aby nebyli p\u0159ipraveni o svobodn\u00e9 rozhodov\u00e1n\u00ed a ut\u00e1\u017een\u00ed mor\u00e1ln\u00edmi pravidly, kteř\u00e9 jsou p\u0159edpokladem k cest\u011b s Bohem, proto\u017ee se jim jev\u00ed jako nesplniteln\u00e9 v ka\u017edodenn\u00edm rozhodov\u00e1n\u00ed a ot\u00e1zce odpov\u011bdnosti za sv\u00e9 rozhodnut\u00ed. Pojem „Bo\u017e\u00ed z\u00e1kon“ na n\u011b p\u00fasob\u00ed p\u0159\u00edli\u0161 v\u00fdhru\u017en\u011b.

Ov\u0161em, z jedn\u00e9 strany na celou spole\u010dnost a je\u0159\u00ed prvky p\u00fasob\u00ed z\u00e1kony, kteř\u00e9 ov\u0161em ukl\u00e1daj\u00ed povinnosti a p\u0159izn\u00e1vaj\u00ed p\u0159\u00e1va, av\u0161ak p\u0159\u00e1vo a mor\u00e1lka nemaj\u00ed mnoho sty\u010dn\u00fdch bod\u016f. To, o \u010dem mluv\u00ed P\u00edsmo, i kdy\u017e oslovuje lidi sdru\u017een\u00e9 ve spole\u010dnost, kteř\u00e1 se d\u011bl\u00ed na skupiny a jednotlivce. Zd\u00e1nliv\u011b se P\u00edsmo jev\u00ed jako soustava z\u00e1kon\u016f, p\u0159\u00edkaz\u016f a z\u00e1kaz\u016f, stejn\u011b jako je to s p\u0159\u00e1vem, \u0159\u00eddic\u00ed p\u0159\u00e1va a povinnosti lidí ve st\u00e1t\u011b, ale je tu rozd\u00edl. Z\u00e1kazy a p\u0159\u00edkazy v\u010ctn\u011b sankc\u00ed jsou projevem Bo\u017e\u00ed sp\u00e1sy, jak se projevuje v d\u011bjin\u00e1ch izraelsk\u00e9ho lidu. V z\u00e1kazech, p\u0159\u00edkazech a sankc\u00edch se prol\u00edn\u00e1 nezaslou\u017een\u00e1 Bo\u017e\u00ed l\u00e1ska, kteř\u00e1 vrchol\u00ed vt\u011blen\u00edm Bo\u017e\u00edho Syna, Je\u017ei\u0161e Krista, kteř\u00ed vylo\u017eil svou \u010dinnosti Bo\u017e\u00ed v\u016fl\u00ed lidu a sou\u010dasn\u011b vyzval lid – „bu\u010fte dokonal\u00ed.“ Z\u00e1kony tvo\u0159en\u00e9 lidmi nevedou k dokonalosti lidsk\u00e9 bytosti, skupiny a i celou spole\u010dnost, n\u00fdbr\u017e upravuj\u00ed p\u0159\u00e1va a povinnosti \u00fa\u010delov\u011b, z moci st\u00e1tu. Lid\u00e9 mus\u00ed napl\u011fovat v\u016fl\u00ed st\u00e1tu ve smyslu ob\u0105ansk\u00e9 smlouvy. Ov\u0161em takov\u00e9 z\u00e1kony nevedou a ani nec\u00edl\u00ed k dokonalosti lidsk\u00e9 bytosti, n\u00fdbr\u017e k poslu\u0161nosti a jak\u00e9si formy spokojenosti v b\u011b\u017en\u00e9m \u017eivot\u011b. Ov\u0161em, \u010dlov\u011bk je transcendentn\u00ed bytost, kteř\u00e1 poci\u0165uje touhu po Bohu a c\u00edt\u00ed, \u017ee pot\u0159ebuje kontakt s Bohem, kteř\u00ed mu p\u0159in\u00e1\u0161\u00ed jinou spokojenost, jin\u00e9 \u0161t\u011bst\u00ed, jin\u00e9 napln\u011bn\u00ed, a to je bla\u017eenost.

Ne\u017e v\u0161ak \u010dlov\u011bk dos\u00e1hne takov\u00e9ho stavu, mus\u00ed m\u00edt schopnost a znalost cesty k Bohu. Mor\u00e1lka nen\u00ed jen slovo, nen\u00ed to jen pojem – chovat se slu\u0161n\u011b. Podle m\u00e9ho n\u00e1zoru hovo\u0159\u00edme o specifick\u00e9m druhu mor\u00e1lky, kteř\u00e1 m\u00e1 vazbu na Bo\u017e\u00ed z\u00e1kon a evangelia ve smyslu u\u010den\u00ed Je\u017ei\u0161e Krista. Naproti tomu ob\u0105ansk\u00e1 mor\u00e1lka, i kdy\u017e n\u011bkter\u00fdmi my\u0161lenkami se p\u0159ipodob\u011buje k\u0159e\u0161\u0165ansk\u00e9 mor\u00e1lce jako v\u00fdslednici teologick\u00e9ho a k\u0159e\u0161\u0165ansko - filosofick\u00e9ho v\u00fdvoje, vych\u00e1z\u00ed z krit\u0119ri\u00ed \u00fa\u010delovosti, i kdy\u017e zn\u00e1 pojem jako – dobro a zlo -, zlo\u010d\u00edn - trest- sv\u011bdom\u00ed a jin\u00e9.

Tato p\u0159\u00e1ce se zaob\u00edr\u00e1 vztahu Bible a mor\u00e1lky a ot\u00e1zkami, zda pro sou\u010dasn\u00e9ho modern\u00edho \u010dlov\u011bka je mysliteln\u00e9 a naplniteln\u00e9 p\u0159\u00edjmout po\u017eadavky, kteř\u00e9 na n\u011bho klade inspirovan\u00e9 P\u00edsmo v sou\u010dasn\u00e9m \u017eivot\u011b a v konkurenci s ekonomick\u00fdmi, filosofick\u00fdmi a p\u0159\u00e1vn\u00edmi sm\u011br\u00fd, kteř\u00e9 ve sv\u00e9m u\u010den\u00ed p\u0159in\u00e1\u0161ej\u00ed t\u011b\u017e mravn\u00ed z\u00e1sady, nebo tak\u00e9 maximy.

V sou\u010dasn\u00e9 spole\u010dnosti tak\u00e9 lid\u00e9 tou\u017e\u00ed po duchovnu. Zd\u00e1 se, \u017ee v n\u011bm hledaj\u00ed hodnoty, kteř\u00e9 by m\u011bly odpov\u011bd\u011bt na z\u00e1kladn\u00ed ot\u00e1zky lidsk\u00e9ho byt\u00ed. Uchyluj\u00ed se nejen k P\u00edsmu, ale tak\u00e9 k dal\u0161\u00edm nauk\u00e1m, kteř\u00e9 vyv\u011b\u0159aj\u00ed z mimok\u0159e\u0161\u0165ansk\u00fdch duchovn\u00edch syst\u00e9m\u016f a

nabízejí možnosti, po kterých lidé touží – cestu k blaženosti, cestu k osobní prosperitě, cestu k porozumění sobě samotnému i spočinutí. Dokonce mají k dispozici mnoho literatury, které ovšem nemusí člověk správně porozumět a odhalit i prvky černé magie.

Důvodem, proč se lidé pídí za duchovnem je pocit, kterým jsou oslovováni. Ten pocit vyjadřují takto: „Něco nad námi musí být“. Ale jsou lidé, kteří tuší, že cestou novodobých guruů, proroků, léčitelů, kazatelů a astrologů či kartářek, se k uspokojení duchovní touhy po tom, „co někde nad námi je“, nedostanou.

Přemýšlí o tom, jak žít podle svého nejlepšího vědomí a svědomí a přitom se nechtějí vázat k nějaké konfesi nebo náboženství. Přemýšlí o původu věcí a dějů a svým způsobem se blíží k Desateru, ke kterému se mnozí z nich přiznávají otevřeně.

To je další mou motivací, proč jsem si vybrala téma své práce na základě dokumentu Bible a morálka. Mým cílem je zjistit, jak se dnešní společnost staví k Bibli a biblické morálce a co jí vlastně přináší. V této práci budu postupovat srovnávací metodou. Bude to i takové srovnání s jinými dokumenty II. vatikánského koncilu. Budu vycházet zejména z Bible a dokumentu Bible a morálka a také KKC (Katechismu Katolické Církve). Dále budu zjišťovat, jestli už se o daném problému někde psalo nebo se tímto problémem přímo někdo zabýval, zejména kritici dnešní morálky, kteří hledají základ k morálním pravidlům. Předpokládám, že dospěji k závěru, že Bible je základem morálky celé, i když sekularizované společnosti.

Dokument Bible a morálka byl publikován v roce 2008; český překlad vyšel v Karmelitánském nakladatelství v roce 2010. Jeho základní zaměření je naznačen v podtitulu „Biblické kořeny křesťanského jednání“.

0.1. K použité literatuře v mé práci

V následující práci jsem použitou literaturu roztřídila podle témat, které jsem zpracovávala. Na některé publikace se přímo v práci odkazuji. Na závěr této práce uvedu samostatně seznam literatury.

Dokument Bible a morálka, který jsem si zvolila jako téma mé práce, obsahuje závažnou problematiku, která se prolíná Starým a Novým zákonem. I když poskytuje dostatek materiálu k vedení úvah o biblické morálce a o morálním stavu současné společnosti ve složitých otázkách života společnosti, společenských skupin a jedinců, přesto jsem si zvolila k přesnému objasnění základních kamenů, pojednávající o vztahu Boha a člověka a vstupu Ježíše Krista do niterného světa lidského rozhodování ve volbách postojů k výzvam světa.

Předně, při zpracovávání tématu jsem se opírala o biblický text, ke kterému jsem použila následující výkladovou literaturu.

Dříve, než jsem k práci přistoupila, jsem se vrátila ke knize Kontextová fundamentální teologie od autora Hanse Waldenfelse, vydanou v roce 2000. Z knihy jsem si vybrala kapitolu Základ „Bůh mluví“ kapitola I. Bůh – Slovo, část 3. „Boží slovo“ na str. 129 – 134, protože jsem cítila potřebu základního teoretického pohledu na téma „Boží slovo“, o kterém pojednávám v této práci.

Další knihou, kterou jsem si vybrala jako podklad k rozboru témat práce je Všeobecná morální teologie od autora Helmuta Webera, vydaná v roce 1998. Tato kniha mi poskytla zázemí pro úvahy o morální teologii v pokoncilním období, v tom smyslu, jak je uvedena v dokumentu Optatam Totius, v čl. 16. Ta otevírá možnosti promýšlet nové, současné mravní problémy v souladu s biblickou morálkou. Citace z této knihy jsou uvedeny v textu v souvislostech s promyšlenou tematikou.

Pro starozákonní problematiku jsem použila knihu od německého autora Kurta Schuberta, Židovské náboženství v proměnách věků a zaměřila jsem se na kapitoly IV. Člověk a stvoření, str. 40 – 46 a V. Pojem Vyvolení, str. 49 – 58. K výkladu jednotlivých knih Starého zákona pak publikaci Výklady ke Starému zákonu I., pořízenou Starozákonní překladatelskou komisí, kterou připravili pro samostatné vydání ThDr. Miloš Bič a kol., Díl I. Zákon (Genesis – Deuteronomium), vydáno v roce 1991. Jako podklad k mé práci jsem použila kapitoly: První kniha Mojžíšova. Počátek. Stvořitel a stvoření, str. 17 – 69, dále kapitolu Abraham, kapitola Hospodin povolává Abrama, str. 74 a kapitolu Před narozením syna a dědice, Smlouva s Abramem, str. 84, dále kapitolu, která je souhrnně nazvána Smlouva a ustanovení, z ní podkapitoly: Boží smlouva s lidem, str. 263 – 276, Kniha smlouvy, str. 276 – 291, Mojžíš na Boží hoře, str. 294 – 295, Zrada lidu a obnovení smlouvy, str. 315 – 321. V části publikace Pátá Mojžíšova (Deuteronomium) jsem použila kapitolu Opakování zákona, str. 503 – 507. V druhém díle, Výklady ke Starému zákonu II., jsem si k práci vybrala kapitolu Dům Hospodinův a dům Davidův, str. 266 – 268, pojednávající o Hospodinově zaslíbení. Tyto dvě odborné knihy mne navedly k přesnému pojetí tématu smlouvy mezi Bohem a člověkem, praotci a králem.

K tématu novozákonní problematiky jsem si zvolila publikaci Sacra Pagina. Evangelium podle Jana, od autora Francise J. Moloneye, vydané v roce 2009. V souvislosti s tématem Starého zákona a ve smyslu této práce jsem prostudovala Úvod, část F, Teologický přínos čtvrtého evangelia a jeho význam v současnosti, která se zabývá vztahu christologie a

teologie, které jednak vznášejí otázky o Bohu a vztah mezi Otcem Syna a Ježíšem Kristem i seslání Ducha svatého. Pozornost jsem zaměřila na kapitolu Text evangelia, výklad, poznámky, 1. Prolog (1,1, - 18). A Výklad.

Ostatní použitá literatura, která bude uvedena v závěru mé práce, mi sloužila k doplnění znalostí starozákonní a novozákonní problematiky v souvislosti s etickými požadavky a pokoncilními dokumenty. Mezi to jsem zařadila publikaci Boží lid od Autora Vladimíra Boublíka, vydanou v roce 1967, knihu Morální teologie od autora Alberta Beneše OP, vydanou v roce 1994, knihu Ježíš Nazaretský od autora Josepha Ratzingera, díl I., vydanou v roce 2011, které mi byly oporou při uvažování v jednotlivých krocích mé práce.

1. Struktura dokumentu Bible a morálka

V první části dokumentu se mluví především o Božím daru a o tom, jaká je odpověď člověka na tento Boží dar. Tím darem je dar stvoření. Celé stvoření je zároveň obrazem Božím. Jako vrchol celého stvoření je stvoření člověka, kterého Bůh ustanovil správcem celého jeho stvoření.

Druhá část dokumentu vysvětluje smysl směrnic, kterými je Desatero jako jádro etiky Starého zákona, vedoucí k cíli správné cesty, a k naplnění lidské touhy. Samotný text Desatera je uveden v Písmu na dvou místech: v Ex 20, 2 – 17 a Dt 5,6 – 21.

Pro účely mé práce nyní přihlížím více k teologickému obsahu Desatera, v němž stojí v jedné řadě přikázání pro kultovně náboženské počínání a pro etické počínání, přičemž obě platí jako Bohem vyžadovaná a Bůh, přicházející vstříc člověku je zakoušen jako bůh s etickým nárokem.

Ten, kdo bude z lásky Desatero dodržovat, stane se skutečně svobodným člověkem.

1.1. Charakteristika první části dokumentu „Bible a morálka“

První část dokumentu „Zjevená morálka: Boží dar a lidská odpověď“ nás staví před složitou otázku vztahu Božího daru a lidské odpovědi. Je třeba přitom zdůraznit, že biblická morálka se nevyznačuje rigorózním moralismem, kterým by Bůh kladl podmínku „něco za něco“, jako by to mohli chápat lidé ze zkušenosti a uspořádanosti v mezilidských vztazích, pokud v nich nepanuje nezištná láska, oboustranná úcta a milosrdenství. Součástí Božího daru je odpuštění lidem, kteří padli. A v tomto ohledu je nutno zdůrazňovat, že Boží dar lidem, je nezasloužený, ale dávám jim šanci pochopit smysl nezaslouženého Božího daru a podnět k cestě, která směřuje k dokonalosti, tedy být jeho obrazem.

Naskytá se však otázka, kterou může položit člověk, který dosud o Božím daru a jeho vztahu k člověku, jež je umocněn láskou Agapé, nepřemýšlel, ale nyní přemýšlí o vztahu Bible a morálky: jak člověk může vlastně Boha poznat? Odpověď je a zároveň není jednoduchá: Boha poznáváme z Písma, z toho, co nás obklopuje, tedy z jeho díla, a vírou, ovšem ne „slepou“, a to vírou v zázraky a v hlasu proroků, přičemž zázraky jsou znamením Božího zjevení, hlasy proroků pak zjevením Boží vůle.

Kapitola 1.1.1. V prvních kapitolách knihy Genesis

V Gen 1,1 - 2 stojí Bůh jako Stvořitel na počátku svého stvořitelského plánu. V Gen 1, 3 – 25 se již rozvíjí Boží činnost – tajemství a div stvoření slovem. Bůh vše připravuje pro člověka, aby mohl žít v plnosti a radostně. A v Gen 1, 26 – 31 se Bůh pouští do svého vrcholného díla, do stvoření člověka, lidského páru a svěřuje mu do správy vše, co stvořil na zemi.

V tomto ohledu nejde o legendární nebo historickou zprávu o stvoření světa, jak se s ním v této podobě setkáme v pohanských představách, ale jde tu o „svědectví víry o smyslu světa a poslání všeho tvorstva.“

Stvořitelské dílo vrcholí stvořením člověka.¹ Je důležité, v souvislosti s tématem mé práce, chápat stvoření člověka - bytosti, která stojí jako nedílný celek stvoření před Stvořitelem. Jinak řečeno, je Bohem stvořen, je poznamenán Božím dotykem, přijat za Boží vlastnictví. Bůh chce skrze něho vyjadřovat svou pravdu i lásku, v jeho určení a poslání zjevovat sebe sama, svou vůli i moc.² V tom se také projevuje existencionální vztah člověka k Bohu, ke kterému stojí v bezprostředním a osobním vztahu jako ke svému Stvořiteli, na mě vždy závislým a své plnosti může dosáhnout jen ve vztahu k němu. Vztah člověka k Bohu v pozici Božího dítěte, jak byl Bohem povolán, nemůže rozbít ani lidský hřích, a to je výraz Božího daru, o němž je pojednáno výše, kterým je odpuštění.

- Status člověka jako Božího obrazu, podle dokumentu „Bible a morálka“ lze specifikovat minimálně do šesti charakteristických rysů:
- Rozum (schopnost a povinnost poznávat stvořený svět a rozumět mu);
- Svoboda (zahrnuje schopnost a povinnost rozhodovat se a za vykonaná rozhodnutí nést odpovědnost);
- Vůdčí postavení (které však není neomezené, ale v podřízenosti Bohu);
- Schopnost jednat v souladu s tím, jehož je lidská osoba obrazem, neboli napodobovat Boha
- Důstojnost, založená na skutečnosti, že člověk je osoba, „vztahové“ bytí, schopné mít osobní vztah k Bohu
- Svatost lidského života

¹ Mdr.2,23

² ČBK. Výklady ke Starému zákonu. s. 24

A v těchto rysech se již postupně objevují morální požadavky, které vrcholí do pojmu „svatost lidského života“. Svatost je definována Písmem, tradicí a vykládaná učitelským úřadem církve ve spojení s Bohem (opakem svatosti je hříšnost, a to je to, co není s ním spojené, nebo přímo od něho oddělné či odtržené). Pokud se svatost v plném slova smyslu týká člověka, tedy osobní bytosti vybavené rozumem a vůlí, pak se tato svatost projevuje (spolu s rozumem a vůlí) vědomým a svobodným uskutečňováním spojení s Bohem. Z pohledu bytí, se svatost pak rozšiřuje na mravní rovinu a objevuje se ve svém pravém bohatství jako to, co je uváženež prožívané a co prostupuje existenci člověka právě z té příčiny, že se člověk svým bytím a svobodným rozhodnutím spojuje s Bohem.³

1.1.2. V žalmech

V žalmech (8; 19; 139; 145; 148) se setkáváme s Bohem Stvořitelem ve smyslu soteriologickém. Abychom správně pochopili obsah žalmů, a také v jistém ohledu na téma práce, je nutné promýšlet, co nám sděluje Bible o Bohu a Stvoření.

Pánem všeho stvoření je Bůh v absolutním významu. Časové určení „na počátku“ vyjadřuje absolutní transcendenci Boží, protože „vše povstalo“ z Jeho rozhodnutí, bez jakéhokoliv zápasu. Bůh se nemusí proti ničemu a nikomu prosazovat. Všechno, co existuje, je dílem Božím a nic se nevymyká z jeho moci. I nad nicotou, která je stále přítomna jako hrozba pro člověka, je podřízena Bohu. Svět tedy nepovstává ze zápasu s chaosem, nicotou, ale je Božím tvůrčím činem, Slovem.

Žalmy nám ukazují, jak Stvoření chápat soteriologicky. Zdůrazňují vazbu mezi Boží činností ve stvoření a v dějinách spásy. Kromě toho, potvrzují transcendenci a preexistenci Stvořitele, který existoval dříve, než Stvoření.

1.1.2.1. K žalmu 8 : Hospodine, Pane náš, jak vznešené je Tvoje jméno

Žalm 8 nemůže nikoho nechat na pochybách o postavení člověka v Božím plánu spásy.

Cit.

Hospodine, Pane náš, jak vznešené je tvoje jméno - IPro předního zpěváka podle gatského způsobu. Žalm Davidův.

2 Hospodine, Pane náš, jak vznešené je tvoje jméno po vší zemi! Svou velebnost vyvýšil jsi nad nebesa. 3 Ústy nemluvnat a kojenců jsi vybudoval mocný val proti svým

³ ČBK Výklady ke Starému zákonu, s. 24

protivníkům a zastavil nepřítele planoucího pomstou. 4 Vidím tvá nebesa, dílo tvých prstů, měsíc a hvězdy, jež jsi tam upevnil: 5 Co je člověk, že na něho pamatuješ, syn člověka, že se ho ujímáš? 6 Jen maličko jsi ho omezil, že není roven Bohu, korunuješ ho slávou a důstojností. 7 Svěřuješ mu vládu nad dílem svých rukou, všechno pod nohy mu kladeš: 8 všechnen brav a skot a také polní zvířata 9 a ptactvo nebeské a mořské ryby, i netvora, který se prohání po mořských stezkách. 10 Hospodine, Pane náš, jak vznešené je tvoje jméno po vši zemi!

Co bylo řečeno již v 1. kapitole knihy Genesis, je nyní opakováno: jak úžasné postavení člověk má. Ovšem mnozí lidé vždy chápali, že takové výsadní postavení je spíše záležitostí odpovědnosti než nároku. A žalmista se diví a ptá se: „*Co je člověk, že na něho pamatuješ?*“ Žalmista sice hovoří o výsadním postavení člověka, ale žalm ve skutečnosti neoslavuje člověka, ale Boha. První a poslední verš jsou totožné: „*Hospodine, náš Pane, jak důstojné je tvé jméno na celé zemi!*“

1.1.2.2. K Žalmu 19: Nebesa vypravují o Boží slávě

Žalm 19 má jistou podobnost k Žalmu 8, protože oba hovoří o nádheře Božího stvoření. Ve verši 5 a 7 je chváleno slunce, ale pro Boha není partnerem. Hovoří „nebesa“, nikoliv slunce. Pro žalmistu však není slunce žádným božstvem, přestože je krásné. Slunce vykonává pouze to, co Bůh určil.

Cit.

¹ *Pro předního zpěváka. Žalm Davidův.* ² *Nebesa vypravují o Boží slávě, obloha hovoří o díle jeho rukou.* ³ *Svoji řeč předává jeden den druhému, noc noci sděluje poznatky.* ⁴ *Není to řeč lidská, nejsou to slova, takový hlas od nich nelze slyšet.* ⁵ *Jejich tón zvučí celičkou zemí, zní jejich hovor po širém světě. Bůh slunci na nebi postavil stan.* ⁶ *Ono jak ženich z komnaty vyjde, vesele jako rek, když běží k cíli.* ⁷ *Vychází na jednom okraji nebes, probíhá obloukem k druhému konci a nic se neskryje před jeho zárem.* ⁸ *Hospodinův zákon je dokonalý, udržuje při životě. Hospodinovo svědectví je pravdivé, nezkušený jím zmoudří.* ⁹ *Hospodinova ustanovení jsou přímá, jsou pro radost srdci. Hospodinovo přikázání je ryzí, dává očím světlo.* ¹⁰ *Hospodinova bázeň je čistá, ob stojí navždy. Hospodinovy řády jsou pravda, jsou nejvyšší spravedlivé,* ¹¹ *nad zlato vzácnější, nad množství ryzího zlata, sladší než med, než včelí med z plástve.* ¹² *Jsou poučením i pro tvého služebníka, když na ně dbá, má odměnu hojnou.* ¹³ *Kdo může rozpoznat bludy? Zprošť mě i vin, jež jsou mi skryty.* ¹⁴ *Též před opovázlivci chraň svého služebníka, nedopusť, aby mi vládli. Pak budu bez vady a shledán*

*čistý, prost množství nevěrností. ¹⁵ Kéž se ti líbí řeč mých úst i to, o čem rozjímám v srdci, Hospodine, má skálo, vykupiteli můj!*⁴

V první části žalmu opěvuje Boží stvoření, v druhé části pak Boží slovo.

Ve verších 8 – 11 jsou slova nevídaná, která nemají obdoby v jiných starověkých náboženstvích.

Cit.:

⁸Hospodinův zákon je dokonalý, udržuje při životě. Hospodinovo svědectví je pravdivé, nezkušením jim zmoždí. ⁹Hospodinova ustanovení jsou přímá, jsou pro radost srdci. Hospodinovo přikázání je ryzí, dává očím světlo. ¹⁰Hospodinova bázeň je čistá, ob stojí navždy. ¹¹Hospodinovy řády jsou pravda, jsou nanejvýš spravedlivé, nad zlato vzácnější, nad množstvím ryzího zlata, sladší než med, než včelí med z plástve.

Téměř v každém verši se hovoří o Božím slovu, i když různými slovy, jako například: zákon, svědectví, přikázání, příkaz, úradky. Jistě je pravdou, že Boží přikázání obšťastňují srdce, nebo že dávají očím světlo, ale za podmínky, že je člověk smířen s Bohem. Naplňuje se to, co je vyřčeno v 18. Žalmu:

Cit.:

²⁶ Ty věrnému osvědčuješ věrnost, Muži dokonalému svou dokonalost,

²⁷ Ryzímu svou ryzost osvědčuješ, s neupřímným však se pouštíš do zápasu.

Vraťme se však k Žalmu 19. Žalmista hovoří o tom, že dbát na Boží slovo je pro něho užitečné, ale pak se táže:

Cit.:

¹³ Kdo může rozpoznat bludy? Zprošť mně i vin, jež jsou mi skryty. “

Pod bludy se mohou skrývat i špatné postoje, chybný způsob myšlení, předsudky. Často může jít i o hříchy. Když se žalmista ptá: „Kdo rozpozná bludy?“, neodpovídá na tuto otázku přímo, ale odpověď může být skrytá v chvalozpěvu na Boží slovo. Z toho může i pro současného člověka znamenat, že pokud se člověk vystaví působení Božího slova, může bludy snadno rozeznat. Za tajné bludy můžeme považovat ty, o nichž nevíme, ale troufalé

⁴ Žalm 19. Dostupné z: <http://www.bibleserver.com/text/CEP/%C5%BDalm19>. Cit.: [01.23.2015]

jsou ty, kterým se vědomě oddáváme. Z toho plyne i odpovědnost za to, co si myslíme. Nemůžeme spoléhat jen na svou intelektuální aktivitu při proměňování naší mysli, ale potřebujeme, aby za námi stála Boží milost.⁵

1.1.3. Základní danosti lidské existence.

Základní danosti lidské existence vyplývají ze skutečnosti, že „člověk je Boží tvor, že všechno dostal od Boha, že je bytostně a niterně Božím darem.“⁶

Tento vztah k Bohu nepřistupuje k lidské existenci jako druhotný nebo přechodný prvek, ale tvoří její trvalý a nezastupitelný základ.

V předchozích kapitolách bylo řečeno o základním statusu člověku jako Božího tvora a jeho existencionálním i existenčním sejetím s Bohem. Důkazem jsou první kapitoly knihy Genesis, které poukazují na bytostnost a niternost tohoto sejetí. Bůh svým stvořitelským slovem připravil vše pro člověka a učinil ho pánem (správcem) svého díla na zemi, ale postup stvoření člověka, jak je líčeno ve zmíněných kapitolách knihy Genesis, není míněno tak, že je člověk něčím druhotným po postupném stvoření nebe a země. Dar, který člověk obdrží od Boha (nemůže být nikdy zrušen, vrácen či odejmut, proto je trvalý) mu není dán pro svévolné užívání, myšleno tím, že si s ním může dělat to, co uzná za vhodné. Měříme-li pojem daru lidskými měřítky, pak s darem, který člověk obdrží do svého vlastnictví, mohou být spojeny podmínky, při jejichž nesplnění mu může být dar odebrán původním majitelem, nebo obdarovaný může dar dárci vrátit pro nevhodnost nebo pro jiné důvody. Jenže s Božím darem se váží jiné vztahy, jsou to vztahy povinnosti a morální. Člověk je povinen nejen objevovat, ale také respektovat jeho charakteristické rysy a struktury, které Stvořitel do něho vtiskl.

1. 1. 4. Cíl první části dokumentu

Cílem první části dokumentu „Bible a morálka“ je poukázat na Boží dar a jak na to člověk odpovídá prostřednictvím žalmů, v kterých chválí Hospodina, současně vstupuje do svého svědomí a vědomí daru života, obdivuje všechno jeho stvořitelské díla a vyzývá celé Stvoření ke chvále.

Ptá-li se současný člověk jako součást sekularizované společnosti, kde se všechno vzdalo, jaký je původ zázraků přírody i člověka, pak jistě bude pátrat po něčem, co chápe jako „něco nad námi.“ Drtivá většina lidí, která má jen slabé nebo žádné vědomí přítomnosti Boha v jejich životě a nepodmiňuje Stvoření jako součást stvoření člověka k Božímu obrazu, bere

⁵ Žalm 8. Dostupné z: <http://www.bibleserver.com/text/CEP/%C5%BDalm8>. Cit.: [01.23.2015]

⁶ PBK.. Bible a morálka, s. 20

všechno jako samozřejmost. Prostě to tu je z nějakého důvodu, z nějaké příčiny a chybí mu znalost původu života v rostlinách, zvířatech, v přírodě samotné, v živlech, které ovlivňují život nejen přírody, ale také člověka.

V pohanských dobách lidé prisuzovali všechny tyto projevy bohům a představovali si, že jsou závislí na jejich vůli, náladě a vůli. Obětovali jim, aby si je naklonili. Jenže Bůh přišel sám k člověku, oslovil ho, představil se mu, zjevil mu svůj stvořitelský plán a uzavřel s člověkem smlouvu. Starozákonní člověk pochopil, že největším Božím darem je život sám.

Především, že Bůh stvořil člověka v lůně matky a vdechl nám život, je největší dar. Život máme žít především s Bohem a pro Boha. Na člověku záleží umění tento dar správně přijmout. Základem vztahu Boha a člověka jsou mravní zákony. Ty se týkají vztahů mezi lidmi a vzájemného soucítění, milosrdenství a pomoci, vztahů v rodině, mezi lidmi, s kterými pracujeme i k lidem, kteří nás obklopují. Tyto vztahy se vzájemně podmiňují mravními postoji, vycházející se z Bohem daných pravidel, a ty mají také vliv na způsob výchovy dětí jako další generace. Na první pohled se nám vše jeví jako neustálý řetězec. Ovšem, je počítáno i s tím, že mezi lidmi jsou vztahy narušeny negativními projevy chování a odpuštění je opět cesta, která umí narušené vztahy uvést do normálního stavu.

Odpuštění je i pro věřícího člověka někdy velice tíživým krokem. Ale co člověk, který v Boha nevěří, který Písmo svaté nezná a nezná dobro odpuštění? Vždyť tím skládá ze sebe velké břemeno těžkých hříchů, mezi které patří hněv, nenávisť, pomstychtivost a zamotává se dál a neodvratně do roztočeného kola sebezničujících činů. Můžeme uvažovat o tom, že se jeho mysl obrátí ve chvíli utrpení k tomu „něčemu, co je nad námi“ a Bůh sám ho osloví.

V modlitbě „Otče náš“ prosíme „odpusť nám naše viny, jako i my odpouštíme našim viníkům“. Na tuto větu často zapomínáme, když neumíme odpustit. Nakonec, když nám ublížil někdo hodně blízký, tak si řekneme, že už ho nechceme nikdy vidět. Ale jak potom můžeme žádat od Boha, který je také naším bližním, aby nám odpustil naše hříchy, když mi nechceme druhým odpustit. Z neodpuštění vznikají deprese, které v některých případech vedou až k sebevraždě, jak se stalo na začátku května letošního roku, když se zabil jeden 27 letý mladý muž. Měl na to právo si vzít sám život, když jej dostal od Boha jako dar? On tento velký dar odmítl. Přitom mohl udělat v životě tolik krásných věcí pro Boha a on to vše odmítl. Někteří jedinci se snaží zasahovat do tohoto daru stvoření tím, že se nechávají předělat na opačné pohlaví. Nedokáží se smířit s tím, že je Bůh stvořil jako muže nebo jako ženu a že zde mají každý svůj úkol, který jim Bůh určil. Takže cílem této první části dokumentu je poukázat

na velikost Božího daru, daru stvoření a poukázat na to, jak správně tento dar přijímat a současně projevovat Bohu vděčnost a lásku.

2. Člověk stvořený k Božímu obrazu a jeho morální odpovědnost

2. 1. Podle zpráv o stvoření

Z obsahu výše uvedených kapitol můžeme vést další úvahy od Stvoření ke vztahu člověka a Boha až po morální odpovědnost člověka.

Člověk má být obrazem Božím. Je to odpovědnost a odpovědnost s sebou nese morální důsledky. Aby je mohl naplnit, je povinen zkoumat Boží plán a poznávat rozumem a vírou Boží vůli. Člověku je dána svobodná vůle a svobodně je schopen k volbě a činit svobodná rozhodnutí.

Mluvíme tedy o odpovědnosti, svobodě, svobodnému rozhodování, a to v souladu se sepejetí s Bohem, Božím plánem a Božím darem.

Postavení člověka ve Stvoření je podle Boží vůle vůdčí a je jisté, že všechno očekávání Boha platí pro každého. I pro ty, kteří Boží dar pouze konzumují, nepřijímají ho vědomě, nezkoumají, nesměřují vírou k Bohu, ale přesto tuší, že „nad nimi něco je“. To slyšíme velmi často od běžných lidí, když jsou dotázáni, zda věří v Boha. Z jejich odpovědi vyplývá, že si ho neumí představit, nebo mají panteistický názor, nebo se přiklání k pohanství, což je v současné době módním trendem, ale tuší, že existuje „nějaká moc a síla, která je někde nad námi.“ Tím ovšem takový člověk nesplňuje plně stav plnosti lidského vědomí, z toho plynoucí odpovědnost plynoucí z rozumu, z vůle a víry. Ale přeci, při rozhovoru s lidmi, které zaujímají taková stanoviska a názory, podle kterých žijí, vytušíme pouto s tím „vzdáleným, nepoznaným, tušeným“, které je jakoby mlhavou vzpomínkou v lidské paměti.

Jiní říkají: „Já v Boha sice nevěřím, ale dodržuji Desatero a to uznávám jako morálku.“ Je to alibistický postoj k Bohu? Takový člověk či lidé vědí, že je Desatero uloženo v Bibli, vědí, jak se dostalo k člověku, ale jeho obsah si vykládají podle svého vědomí obecné lidské mravnosti a svědomí podle vlastní úrovně poznání. A mohou to být lidé, jejichž povoláním je „správa světa“ – politici, ekologisté, přírodovědci, astrofyzikové, vzdělanci všeho druhu a směrů. Avšak mezi člověkem, který chápe Boží dar s plným vědomím a je naplněn odpovědností k Bohu, který ho nezištně a s láskou daroval člověku a člověkem, který má tušení co znamená pojem „Boží dar“, protože během svých studií se jistě s tímto pojmem v určitých souvislostech setkal, je rozdíl. Člověk, který spojil život s Bohem „spravuje svět“ ve smyslu vědomí svého poslání a povolání ke správě s morálním vědomím, jako Boží spolupracovník a odpovídá se Bohu. V druhém případě nemusí být člověk spojen s vědomím

morální odpovědnosti k Bohu, ale ke společenským pravidlům. Dodržuje prostě zákony, kterými je vázán a přírodní zákony, kterými se obírá ve své profesi. V důsledku je rozdíl mezi nimi, jak si vykládají cíl své odborné činnosti a jak pojmají svou vazbu na pravidla, kterými se cítí vázání.

2.2. Podle žalmů

Boží plán zjevení se uskutečňuje zároveň „činy a slovy“, které vzájemně souvisí a vzájemně se objasňují. Sv. Irenej z Lyonu, v této souvislosti, hovoří o „božské výchově“.⁷

Člověk, který s Bohem spjat vědomě, rozumově a vírou, žasne nad stvořením a uznává Boha stvořitele. Stvoření podle svého vnitřního prožitku považuje za projev Boží moudrosti a Bohu se klaní a pronáší mu chválu.

2.2.1. K Žalmu 148 - Chvalte Hospodina z nebes, chvalte ho ve výšinách

Chvála a klanění od člověka je výrazem uznání Boha.

Cit.

¹Haleluja. Chvalte Hospodina z nebes, chvalte ho ve výšinách! ²Chvalte ho, všichni jeho andělé, chvalte ho, všechny jeho zástupy. ³Chvalte ho, slunce s měsícem, chvalte ho, všechny jasné hvězdy. ⁴Chvalte ho, nebesa nebes, rovněž vody nad nebesy,⁵chvalte Hospodinovo jméno! Vždyť on přikázal, a bylo to stvořeno, ⁶on tomu dal povstat navěky a navždy, nařízení, které vydal, nepomine. ⁷Ze země ať chválí Hospodina netvoří a všechny propastné tůně, ⁸oheň, krupobití, sníh i mlha, bouřný víchr, který plní jeho slovo, ⁹horstva a všechny pahorky, ovocné stromy a všechny cedry, ¹⁰zvěř a všechna dobytčata, plazi, okřídlené ptactvo, ¹¹králové země a všechny národy, vladaři a všichni soudci země, ¹²jinoši i panny, starci i mladí. ¹³Ať chválí Hospodinovo jméno, pouze jeho jméno je vyvýšené, jeho velebnost je nad zemí i nebem. ¹⁴Vyvýšil roh svého lidu k chvále všech svých věrných, synů Izraele, lidu, který je mu blízký. Haleluja.

⁷ KKC: Sv. Irenej z Lyonu. Proti bludům, 3,20

2.3. Závěr: Po stopách Ježíšových.

Prolog, Jan 1,1 – 18, ve čtvrtém evangeliu Sv. Jana je syntézou christologie a teologie. V podstatě informuje čtenáře, že Ježíš je Kristus preexistujícího Slova a že život, světlo a Boží synovství jsou výsledkem přijetí příběhu neviditelného Boha, který se zjevuje ve vtěleném Slově. A takto je přiveden Boží dar k dokonalosti. Tímto je tato teologie a christologie pouze sdělena.

Před člověkem stojí však jeden problém: Jak se tento Boží čin v dějinách vlastně odehrál? Vrátime-li se k Gn1,1, pak zjistíme, že slovo je umístěno mimo hranice času a místa, „na počátku“, že existovalo před počátkem lidských dějin a neexistovalo samo o sobě, ale ve vztahu k Bohu. Účelem slova je „něco vyjádřit“, a tak se zjevení, které je jedním ze stěžejních témat evangelia, objevuje hned v prvním verši a uzavírá popis důsledků, které vyplývají ze vztahu mezi Slovem a Bohem. Nejde však o ztotožňování Slova a Boha, jak se může čtenář domnívat, když si přečte: „A to slovo bylo Bůh“. Jde o jedinečnost Slova a Boha přes jednotu, která je dána jejich blízkostí. Na verše 1 – 2 se vztahuje úmysl autora evangelia, totiž, celé evangelium má být čteno ve světle tohoto verše. Ježíšovy skutky a slova jsou skutky a slova Boží.

Touto cestou jde apoštol Pavel ve svých dvou epištolách, Řím 14,14 a 1 Tim 4,4, - 5.

2. 4. Charakteristika druhé části knihy

Druhá část se odvíjí především od aktuální problematiky. Dnešní člověk je neustále konfrontován s choulostivými morálními problémy, které se neustále dostávají na přetřes a věřící mají potom pocit, jako by dřívější hodnoty přestávaly platit. Například je to problematika násilí. Člověk si myslí, že násilím lze získat úplně všechno i něčí lásku, což je velký omyl. Je tady spousta dalších problémů např. terorismus, války, imigrace. Právě těmito a dalšími problémy se budeme v této části zabývat. Zejména tím, co o nich říká Bible. Ve druhé části dokumentu „Bible a morálka“ se také budeme zabývat tím, co dělat, když nám Bible nedává úplné odpovědi a jak ty biblické podklady začlenit do celku teologické reflexe.

2.5. Cíl druhé části dokumentu

Cílem druhé části dokumentu je pomocí biblických kritérií (Desatera a blahoslavenství) objasnit problémy dnešní doby. Z čeho vznikají a jak se řeší. Vezměme si například přikázání *nezabiješ*. *Přikazuje* nedopustit se vážného útoku na život. Ježíš to dále

rozšiřuje. Už ten, kdo se na svého bratra hněvá, proviňuje se proti tomuto přikázání. Na tomto příkladu chci ukázat důležitost volby mezi odpuštěním a hněvem. Hněvem člověk ubližuje jedině sám sobě, ničí svoje zdraví. To si málo kdo uvědomuje, když řekne: „To mu nemůžu odpustit.“ Jenže když se rozhodne pro odpuštění, tak tím sám sebe osvobodí. Přestane se cítit ukřivděný a bude radostnější a šťastnější. Takových příkladů bychom našli hodně i v našem životě. Z neodpuštění potom vzniká další zlo. Chcete se najednou někomu pomstít. V horších případech to skončí vraždou nebo sebevraždou.

Jiný příklad. Vezměme si jedno blahoslavenství: „blahoslavení chudí v duchu, neboť jejich je nebeské království“. Problém dnešní doby je opačný. Lidé dychtí po majetku a myslí si, že jim přinese štěstí. Jenže opak je pravdou. Závidí si i nepodstatné maličkosti a potom se jdou vzájemně okrádat. Co by takový problém vyřešilo? Podle mého názoru poznání smyslu a dodržování Desatera, kde je psáno nepokradeš. Jenže to lidé dnešní doby nemají rádi, protože v tom vidí pouze zákon, který se musí dodržovat. Mají za to, že zákony, ať duchovní nebo světské, jim ubírají na svobodném rozhodování a omezují je v jejich svobodách. Jenže Desatero je zákon daný z Lásky, ne z Nutnosti. Ne aby člověka svazoval, ale aby ho osvobodil od všech následující chyb a problémů z nich vyplývajících. Učinil jej svobodným člověkem.

3. Dar smlouvy ve Starém zákoně a normy lidského jednání

Dokument Bible a morálka v této části představuje teologii smlouvy a vyvozuje z ní důsledky pro morálku. Morálka v situaci smlouvy pokračuje v procesu osvobození, na jeho počátku stojí exodus a pokračuje dál v procesu osvobození.

3.1. Smlouva jako způsob zjevení morálky s odkazem na stvoření

Pojem „smlouva“ v hebrejštině označuje závazné a pevné uskutečněné dojednání. V případě tématu této práce je důležité hledisko uskutečněného jednání – Bůh jedná ve prospěch Izraele, Bůh jedná jak první a Izrael odpovídá. V tomto smyslu můžeme považovat smlouvu jako „řádem upravený lidský poměr k Bohu, který je založený na lidské rozhodnutí a je projevem Boží milosti a svrchovanosti“. Nelze ani opominout skutečnost, že je kladen důraz na Boží milost, která vede lid k poslušnosti k jeho zákonům a příkázáním. Ve smlouvě však spatřujeme ještě další aspekty: lidé jsou partnery Boha a jako účastníci Boží smlouvy vyzýváni, aby odpověděli na jeho čin vyvěrající z nezasloužené Boží lásky. Bůh nechce, aby plnili podmínky ze strachu, pod tlakem násilí, ale z vděčnosti za jeho milost.

Dalším aspektem smlouvy mezi Bohem a jeho lidem je věrnost Bohu a poslušnost vůči jeho zákonu.

Ze Starého zákona je patrný i další charakter smlouvy: je to vědomí sounáležitosti a vztahů mezi lidmi. Jakmile jeden člověk přestoupí zákon, podílí se na jeho hříchu celé společenství. Když se jednotlivec dostal do problémů, všichni ostatní měli povinnost mu pomoci. Z toho vyplývá závěr, že v izraelském společenství chudý nebo bohatý měli stejná práva a spadali pod stejnou smlouvu. Slabší členové měli zvláštní ochranu. Ve smlouvě mezi Hospodinem a Izraelem Bůh ve své milosti a bez povinnosti učinil smlouvu s Izraelem. Z milosti přijal svůj lid (Ex 19,4 – 5). Stvořitel je vázán stejnou smlouvou, je věrný svým slibům a požehnal patriarchům Izraele. Smlouvou se Izrael stává lidem zvláštním, náležející Hospodinu jako jeho vlastnictví, obdarovaný jeho milosrdenství a zavázaný k poslušnosti.

Takovou smlouvu není možno považovat jen za dohodu, ale také za sdělení Hospodinových záměrů. Výrazem smlouva také vyhláší Hospodin nad člověkem svou vládu, jejím uzavřením je výrazem jeho vyvolení a také proměnění.

Smlouva v křesťanské etice má však další rozměr. V Jr 31 je naznačeno uzavření nové smlouvy v „kvalitativně jiném smyslu“. Tato smlouva je založena na vnitřním

pochopení a souhlasu, ne na hrozbě trestem, ale na milosti a odpuštění. V tomto smyslu se smlouva vztahuje i na křesťanskou církev. Skrze Krista je uzavřena nová smlouva v Kristově krvi.

3.2. Různá vyjádření smlouvy (kanonický přístup)

Jako první smlouva, kterou uzavřel Bůh s člověkem je smlouva s Noem, která byla potvrzena znamením duhy. Jediný Noe se zachránil z potopy a s ním i z každého druhu zvířat a ptáků po jednom páru (samec + samice). Sice druhá smlouva v pořadí, ale při tom první zákon, který dal Bůh člověku je Desatero, které je obsaženo na dvou místech; v Ex 20,1-17 a Dt 5,6 – 21. V obou případech je uveden ve zprávě o uzavření smlouvy na Sinaji, popř. na Chorebu. Rozlišujeme historické a teologické hledisko desatera. Pod historickým hlediskem rozumíme „vznik“, pro teologické hledisko pak „obsah“. ⁸

Smlouva s Abrahamem (Gen 12,1-3) byla zaslíbením dané Abrahamovi. To co nás může nejvíce zaujmout na citovaném textu, jsou zaslíbení, která se týkají velkého národa a země a dále slova: V tobě dojdou požehnání veškeré čeledi země. To je též evangelijním zaslíbením Samotného Krista, které nemůže nehovořit o fyzickém Izraeli jinak, než jako o prostředku, skrze nějž byl Mesiáš přiveden na svět. V Gen 12,1 – 3 není zaslíbena určitá země, ale Abraham mel jít do země, kterou mu Bůh ukáže, až potom, když došel do kenaanské země, ji Bůh jemu a potomstvu slíbil. Lze dovodit, že Nový zákon považuje fyzickou zemi za předobraz duchovního odpočinutí a Izraelce za předobraz skutečných věřících. V Gen 15,6 – 7 Bůh potvrzuje slib nespočetného potomstva i země a říká, že právě proto byl Abram povolán u Ur. Ve verších Gen 15,8 – 17 je zaznamenána vlastní smlouva, kterou Bůh s Abrahamem uzavřel a ve verši 18 se opakuje, že jádrem je fyzická země, v textu jsou zmíněny hranice země.

Smlouva s Mojžíšem a s izraelským národem je známa jako Sinajská smlouva (Ex 19 -24 Ex 32, Ex 34 a Dt 5. Smlouva na Sinaji je smlouvou s Izraelem skrze Mojžíše. Hospodin vykonal výkupný čin v okamžiku vyjití z Egypta a tento akt tvoří pro všechny časy základ požadavku věrnosti a poslušnosti vůči němu. Odpovědí na tento výkupný čin je trvalá vděčnost, vyjádřená trvalou poslušností. To je hlavní podmínka, kterou je třeba splnit, aby se lid mohlo těšit z Božího dobrodiní, které Hospodin přislíbil. Bůh nabízí smlouvu, jejíž přijetí pro druhou smluvní stranu, tedy pro lid Izraele, znamená zvláštní postavení: „Budete mým zvláštním vlastnictvím.“ Tím bylo myšleno: budete mi královstvím kněží, národem svatým.

⁸ Weber, H. Všeobecná morální teologie, str.30

Ale tento závazek nebyl držen, Izraelité se od Boha odklonili (klaněli se zlatému teleti) a svolali na sebe Boží hněv. Bůh hovoří o jejich vyhlazení. Ale až na druhý Mojžíšův zásah Bůh opouští od svých hrozeb. Ze svého podnětu obnoví smlouvu, a jejím cílem je: „Já budu vaším lidem a vy budete mým lidem“.

Smlouva v Deuteronomiu rozlišuje mezi přísahou danou otcům (Dt 7,12n 8,18) a smlouvou s lidským pokolením na Chorebu (Dt 5.2. – 3). Král Jošijáš, jak je zmíněno v 2 Kr 23,1-3 tuto smlouvu zpřítomňuje. Dt 5,3 potvrzuje platnost smlouvy pro současné pokolení a přitom časová vzdálenost mezi pokoleními je zrušena.

David je člověk víry, a proto se jeho dům těší Boží přízni, kterou se Bůh přísahou zavazuje k věčné smlouvě. Charakter této smlouvy je v těchto slovech: „Já mu budu otcem a on mi bude synem.“ Toto zaslíbení je bezpodmínečné, smlouva s Davidovým domem nemůže být porušena. Jestliže Davidův nástupce pochybí, Bůh ho potrestá tak, jak otec trestá syna, ale svou lásku mu neodejme (S 7,12 – 15).

V době Proroka Jeremiáše se ukázalo, že Izrael není schopen dodržovat Sinajskou smlouvu, a tak přišel následek: dobytí Jeruzaléma a zničení chrámu. I v té těžko době Bůh dokázal věrnost svému lidu příslibem „nové smlouvy“, aby mohl Boží lid znovu začít žít. Nová smlouva navazuje na smlouvu na Sinaji, Důvodem je to, že se jedná o stejný zákon, ale je skutečně nová a spočívá v novém vztahu mezi Bohem a člověkem a v jejím přijetí. Je dána bez podmínek a vepsána do lidských srdcí. Tentokrát není napsána, ale jde o zvnitřnění, o osobní vztah k Bohu pro každého jednotlivce.

3.3. Šest specifických kritérií pro praktické uskutečňování zjevené morálky

Pro řešení morálních problémů autoři knihy Bible a morálka předkládají systematizaci specifických kritérií:

Specifická kritéria:

Z těchto kritérií vyplývají tyto základní postřehy:

- 1) Konvergence: formulace mnoha zákonů a směrnic se vyznačuje otevřeností vůči přirozené morálce
- 2) Kontrast: Bible zaujímá velmi jasný postoj tam, kde jde o boj proti opačným hodnotám
- 3) Pokrok: Bible svědčí o zjemňování svědomí v některých biblických otázkách

- 4) Komunitní rozměr: Bible klade velký důraz na kolektivní dosah veškeré morálky
- 5) Finalita: tím, že bible naději na posmrtný život zakládá na očekávání království a na velikonočním tajemství
- 6) Rozlišování: Bible také vyslovuje principy a nabízí příklady morálky, z nichž všechny nemají stejnou hodnotu.“⁹

Ve Starém i Novém zákoně najdeme texty, které se týkají konvergence. Poukazují na původ hříchu a zla. Texty o prvním hříchu najdeme v knize Genesis. Před prvním hříchem člověka byl ještě pád andělů, kteří zpyšněli a chtěli být jako Bůh, a tak byli svrženi na zem. Takže první hřích člověka byl vlastně druhý v pořadí. I člověku se zdála být dobrá myšlenka, že bude jako Bůh poznávat dobré i zlé.

Bůh se ostře staví proti jistým normám a zvyklostem praktikovaným ve společnosti, ve skupinách nebo jednotlivci. Toto odmítnutí se nazývá vírou v Hospodina. Okolní národy byly pohanské, polyteistické, kdežto Izraelský národ si měl uchovat víru v jednoho Boha. To byl právě ten velký kontrast vůči okolním národům. Hřích je také chápán jako narušení osobních vztahů. Středem však je boj vůči nevěrnosti proti Hospodinu, projevující se modlářstvím a úctou prokazovanou jiným bohům.

V dnešní době si spousta lidí myslí, že když je doba svobody, takže si můžou prakticky dělat, co chtějí, ale bez zátěže svědomí. Jenže i svoboda má své hranice. Tak se lidé často uspokojují tím, že vykořisťují druhé. To jistě není ta správná volba. To také bylo i v době Ježíšově, jen v jiné formě. Současný člověk odmítá postavení tvora závislého na Bohu, protože se domnívá, že by byl Bohem omezován, což je proti jeho „svobodné“ vůli. Skutečně, pojetí svobodné vůle, chápána podle Bible, je svobodné rozhodnutí přijmout Boha nebo se od něho odvrátit. Jenže sekularizovaný člověk, podle mého vlastního pozorování, chápe svou svobodu v neomezování svých rozhodnutí v běžném životě, bez účasti Boha s širokým svědomím, nezávislým na Božích příkázání.

Kritérium pokroku vybízí věřící ke stále hlubšímu chápání morálních otázek a na základě toho o maximální shodu s „dokonalejší spravedlností“ Božího království, jejíž základní obrysy Ježíš nastínil. Ke zjevování biblické morálky dochází postupně mezi Bohem a jeho lidem.¹⁰

⁹ PBK.. Bible a morálka s.124

¹⁰ PBK.. Bibli a morálka. s.132

Poselství bible proto nelze redukovat na řadu zásad nebo zákonů. Význam slova „chodit“ překračuje pouze fyzický pohyb a stává se symbolem života v ustavičné konverzi, tj. života podle příkladu Ježíše Krista. Při konfliktu s bližním Ježíš neříká: „Jdi a odplat' mu to trojnásobně.“ Ale přesně naopak: „Neodporujte zlému. Když tě někdo udeří do tváře, nastav mu i druhou.“ Učí lásce i nepřátelům, což bylo v Ježíšově době těžko myslitelné a stejně je tomu i dnes. V Mt 5,31-32 říká Ježíš: „Také bylo řečeno: kdo by se rozváděl se svou ženou, ať ji dá rozlukový list. Ale já vám říkám: Každý, kdo se rozvede se svou ženou – mimo případ smilstva – uvádí ji do cizoložství a kdo se ožení s rozvedenou, dopouští se cizoložství.“ Ježíš vylučuje rozvod a říká: „Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj!“ Ve SZ sice byla polygamie, ale ta už v NZ neplatí. Protože, když se dva stanou jedním tělem, tak není možné, aby jeden člověk měl více těl. Takže z toho vyplývá, že manželství je spojení jednoho muže pouze s jednou ženou a ne více ženami, jak to dříve bylo zvykem.

Pokrok je zde vidět také v přinášení obětí. Ježíš také mluví o duchovní oběti. Ve Starém zákoně byly oběti spojené s obětováním zvířat. Ale Ježíš říká: „Přinášejte sami sebe jako oběť živou, svatou a bohumilou. To ať je vaše duchovní bohoslužba.“ A při poslední večeři ustanovuje zcela novou křesťanskou bohoslužbu, která už není spojena s krví zvířat, ale je to neustálé zpřítomňování Kristovy oběti.

Víru člověk nikdy neprožívá sám, ale prožívá ji ve společenství rodiny, farnosti, (ve společenství lidu Izraele). Člověk není stvořen k tomu, aby žil sám izolovaně, ale aby rozvíjel vztahy s druhými lidmi nebo i jinými tvory, kteří mluví svou vlastní řečí, které se člověk snaží porozumět.

Věřící v Ježíše vytvářejí, díky misijní činnosti, nová společenství, které se šíří po celém světě, kde vznikají další komunity křesťanů. I v dnešní době člověk nežije úplně izolovaně, ale žije uprostřed města či vesnice, kde má své zaměstnání i svou rodinu. Příslušnost ke křesťanskému společenství zahrnuje určité závazky i kvality, které jsou odrazem poslání Ježíše Krista a trvalých hodnot biblické tradice. Pro křesťanské společenství je typické, že vzdává úctu Bohu a členové se vzájemně starají o své potřeby, aby nikdo netrpěl nouzí.

V Písmu je psáno: „Já jsem Bůh Abrahámův, Izákův a Jakubův.“ A On přeci není Bohem mrtvých, ale živých. Už tento fakt svědčí o tom, že existuje život po smrti. Samotní židé však byli rozdělení. Farizeové věřili ve vzkříšení mrtvých, saduceové však nikoli. Kristus byl vzkříšen a my všichni (křesťané) máme na tom podíl, jelikož nás svou smrtí a vzkříšením vykoupil a spasil.

Málo kdo v dnešní době si uvědomuje, že jednou bude skládat účty ze svých činů. Myslí si, že po smrti už nic není a že tělo musí přijít do hrobu pěkně zhuntovaný. Jenže to je ten největší omyl dnešní doby. Mnoho lidí, kteří prožili, dle svých svědectví, klinickou smrt se setkali, dle svého tvrzení, s Ježíšem a teprve potom v Něho uvěřili. Aby mohli uvěřit, tak potřebují mít konkrétní důkazy. Jenže to už by nebyla víra. Bůh mluví skrze své stvoření, ale to oni ovšem nevidí. Neuvědomují si, že jen ti, kdo mají čisté srdce, mohou vidět Boha. A nikdo nemůže zůstat na živu a při tom spatřit tvář Boží.

Touha člověka vede k poznání Boha a ti, kdo nemají zkušenost s cestami, vedoucími k Bohu, potřebují radu a také schopnost rozlišovat. Rozlišování obecně dělá lidem potíže, zvláště když jsou stále obkloповáni informacemi a reklamami či radami, které ovšem mohou být vedeny za různým cílem, který běžný člověk nerozpozná. Umět rozlišovat je také umění se rozhodovat o správné cestě za cílem, který si člověk klade v duchovním životě. Na počátku stojí jeho rozhodnutí, které pochází z touhy být očištěn od špatných postojů, od sdílení špatných myšlenek od svého okolí, od nesprávného postoje k životním otázkám apod. A když hledá radu, jak začít novou cestu se všemi krásnými předsevzetími, už se na něho hrnou návody, příručky, inzeráty na „odborníky“, kteří mu předají, ovšem za peníze, „zaručené“ návody, jak už zítra se bude cítit šťastný a naplněný. Proto je nutné odlišit základní požadavky, které mají universální závaznost od pouhých rad a předpisů, spjatých s určitou etapou duchovního vývoje. Na druhé straně prozíravost vyžaduje především zvážit vlastní skutky, domyslet jejich pravděpodobný dopad, vzít v potaz škody, které mohou způsobit a při aplikaci těchto pravidel se vyhnou omylům a zbytečnému riskování.

Správné rozlišování je velice důležité v jakékoliv oblasti, aby mohl správně volit. Všude kolem nás jsou reklamy na „správnou volbu“, což většinou bývá, že si koupíte tu propagovanou věc, ale později zjistíte, že vaše rozhodnutí nebylo uvážlivé a že ji vlastně ani nepotřebujete. Tato „správná volba“ nemusí být vždycky ta správná pro člověka, který vlastně jejímu mámení podlehl. Vždycky dobré a správné je to, co je podle Božích přikázání.

3.3.1. Biblická kritéria na nalezení aktuálních řešení současných problémů

Jedním z biblických kritérií k nalezení aktuálních problémů dnešní doby je Zákon Boží (Desatero), který Ježíš přednáší s výkladem. Např. přikázání nezabiješ. „Ale já vám říkám, každý, kdo se na svého bratra hněvá, propadne soudu, kdo snižuje svého bratra, bude vydán radě; kdo svého bratra zatracuje, propadne ohnivému pecku.“ (Mt 5,22) A dále o cizoložství: „Slyšeli jste, že bylo řečeno: „Nezcižoložíš.“ Já však vám pravím, že každý, kdo hledí na ženu chtivě, již s ní zcižoložil ve svém srdci.“ (Mt 5, 27-28) Tyto problémy patří

mezi hlavní problémy dnešní doby. Většina problémů dnešní doby se právě točí kolem pátého a šestého přikázání. Nabízí se otázka, jak nalézt řešení těchto problémů dnešní doby? Jak vysvětlit nevěřícím, že mají dodržovat Boží přikázání a vše bude krásně fungovat. Zdá se to být nemožné, ale ono to zas tak nemožné není, protože každý se svým způsobem věří.

V přírodě panuje také řád a vše pracuje podle tohoto řádu. Proto Bůh vložil řád do stvoření. Jediné tak může člověk žít v harmonii s přírodou a s druhými lidmi. Lidé se právě brání chápat Boží řád ve svůj prospěch a různými způsoby do něho svévolně vnikají, takže způsobují disharmonii, jejíž důsledkem mohou být přírodní katastrofy.

Přitom i dnešní společnost má své zákony, které se musí dodržovat pod tíhou sankcí. Setkala jsem se osobně s mnoha lidmi, kteří nechtějí přijmout víru právě pro to, že by museli dodržovat Desatero, ale při tom si neuvědomují, kolik zákonů dnešní společnost nejen produkuje, ale také vynucuje k dodržování pod tlakem vysokých pokut a trestů, aby nebyl ve společnosti chaos. Jedná se například o občanský zákon, zákoník práce, celá řada zákonů o ochraně přírody a krajiny a další. A přitom jsou to, pro lidské chování, jednání a konání daleko složitější zákony než Desatero.

Biblická kritéria nejsou vůbec tak složitá jako státní zákony dnešní doby, které donucují člověka měnit chování podle účelu. Jsou založeny na lásce, která dnešní společnosti tolik schází, neboť ji chápou více ve smyslu éros, nikoliv ve smyslu „agapé“. Jenže je nutné přenášet toto dědictví otců také na nové generace a to záleží nejen na rodině, ale také na škole. Rodiče nemají na děti tolik času, aby s nimi rozprávěli a vychovávali je k jejich dobru, stejně jako Bůh k našemu dobru vychoval nás, pokud jsme k tomu dobrovolně a z lásky přistoupili. Jsou však případy, kdy ani rodiče nebyli sami vychováni ve víře a své postoje k životu si určují podle vlastních pravidel za cílem uživit rodinu, získat životní standard a hlavně si ho udržet. Chybí motivace k soucitu, milosrdenství, velkorysosti i k etickému chování v napjatých situacích, protože současné vědomí posunuje lidi k sobectví ve smyslu „co je dobré pro mne“. A pokud považují tento způsob za úspěšný, pak ho učí i děti. Ty si do života odnáší pravidla, které nemusí však správně fungovat, nad čímž rodiče neuvažují. Dostávají se do konfliktů, které mohou vyústit v pocit zmaru, nepotřebnosti, neúspěšnosti a končí buď jako narkomané nebo sebevrazi.

Od biblických kritérií jsme se dostali až k rodině, která je základní jednotkou celé společnosti, ačkoliv jsou snahy ji tak nechápat. Aby v naší společnosti vyrostli slušní, pracovití a poctiví lidé je především akcentována úloha rodičů. Ti mají svým dětem vštěpovat základní (biblická) kritéria, která jsou řešením problémů dnešní doby.

Například požadavek, že když je dítě ještě malé, tak má poslouchat rodiče a pomáhat jim, protože oni se starají o jeho výchovu a základní zabezpečení, aby mu nic nescházelo. Učí dítě zachovávat určitá pravidla. Jedno z těch pravidel je, že se přechází silnice na zelenou a ne na červenou, protože by ho mohlo přejít auto. A dítě to vezme za své, protože to říkala maminka nebo tatínek, které má rád. Proč tedy nám lidem je zatěžko zachovávat Boží zákon, který nám dal Bůh, který nás miluje svojí nekonečnou láskou? Dítě miluje své rodiče, proto se snaží je poslouchat.

3.3.2. Členění na základní a specifická kritéria

Prvním základním kritériem je shoda s biblickým pojetím lidské bytosti. Jeho novost spočívá v tom, že asimiluje lidský podíl a přetváří ho ve světle zjevení, které vrcholí v Kristu a nabízí nám tak autentickou životní cestu. Desatero, i když je hlavní osou Písma svatého nemá být chápáno jako zákon, ale jako dar. „Nyní uvedu dva příklady, jak Desatero (Sinajský Zákon) otevírá morální horizont. Těmito dvěma hodnotami jsou život a manželství.

a) Život

„Nezabiješ“ (Ex 20,13; Dt 4,17) Ježíš tady rozšiřuje jen okruh toho, čeho je třeba se vyvarovat: nezraňovat svého bratra hněvem nebo urážkou. Je velice snadné zabít to, co je v člověku to nejcennější a navíc bez použití zbraně. Pouze slovy, čili jazykem. Smrtící zbraní se může stát jazyk, ale i nenávisť.“¹¹

b) Manželství

„Nezcižoložíš“ (Ex 20,14; Dt 5,18) Původně přikázání sledovalo společenský cíl: zajistit stabilitu rodiny. Tento cíl má i dnes. Rodina je základní buňkou celé společnosti. Ježíš v tomto případě rozšiřuje zákaz a to že k vyloučení veškeré i činem neprojevené žádostivosti. Všechny hříchy začíná uvnitř v mysli člověka. Nejprve člověk na něco pomyslí, pak se mu to zalíbí a nakonec zjistí, že potom touží až tak moc, že to musí být. Tento postup se týká jakékoliv oblasti. V tomto konkrétním případě - smilstva. A právě před tímto Ježíš varuje, když říká, že ten, kdo pohledí na ženu se žádostivostí, už s ní zcižoložil ve svém srdci (protože už v mysli si to představuje, jak by se s ní vyspal). Z této nevěry pramení spousta dalších problémů celé společnosti. Není to o tom, že by tohle přikázání bylo to hlavní, ale týká se rodiny, která je základem státu i církve (celé společnosti). Z toho vyplývají potom rozvody, na které nejvíce doplácí nevinné děti a mají potom různé nemoci (třeba i psychického rázu). Dále tu Ježíš poukazuje na neplatnost rozlukových lístků (mimo případ smilstva),

¹¹ PBK.. Bible a morálka. str. 116

protože jinak uvádí ženu do cizoložství. Vždyť už při uzavírání manželství si slibují, že spolu ponесou dobré i zlé až do smrti a ne jenom to dobré, jak si to někdo tak vykládá. Nakonec děti z takových rodin jsou nejproblémovější ve škole i ve společnosti. Nemají dobrý příklad a rodiče se jim nevěnují, protože mají jiné zájmy, tak se nakonec chytanou špatné party a další průběh je tragický.

3.4. Účel a cíl knihy „Bible a morálka“

Účelem knihy „Bible a morálka“ je ukázat dnešním lidem, jak je křesťanská morálka hluboká a krásná. Je především nesobecká, založená na vzájemné lásce a toleranci. Že i v dnešní době lze žít šťastný a spokojený život, i když člověk nemá všechno, co by chtěl mít. Cílem knihy „Bible a morálka“ je seznámit lidi dnešní doby s tím, že člověk, který skutečně rozjímá Písmo svaté a podle toho také skutečně žije, dodržuje přirozenou morálku, která je Bohem vryta v jeho srdci je daleko svobodnější než člověk, který všechny tyto věci odmítá.

3.4.1. Pokyny a normy správného chování pro křesťany

Normou správného chování pro křesťany je Desatero, které Bůh dal člověku z lásky. Další pokyny jsou napsány v Bibli (v Písmu svatém). Když je člověk bude dodržovat, osvobodí se od všech stvořených věcí a přilne ke svému Stvořiteli a Pánu a stane se skutečně svobodným člověkem. Člověk nemá sloužit věcem, ale věci mají sloužit člověku.

Člověk touží po štěstí, chce dosáhnout plně spokojeného života. Taková touha a přání člověka je zakořeněna v jeho srdci, ale jak ji naplnit? Cesta ke štěstí a k plně spokojenému životu je závislé také na lidském chování. Ovšem, člověk není sám, je společenskou bytostí, pohybuje se mezi mnoha lidmi. Někteří jsou blízcí, kteří s ním sdílí názory na to, jak dosáhnout štěstí a plně spokojeného života, obohacuje se jejich názory i činy a komunikuje s nimi. Ale s některými lidmi a kolektivy se dostává do konfliktu a do situací, které ho mohou dostat do velkých problémů. A ty často musí třeba i ihned řešit, umět si poradit s mnoha druhy projevů násilí, které mají svou příčinu. Také leží v představách lidí o štěstí a spokojenosti, dosažení spokojeného života. Otázka je, jaká měřítko lidé k pojmům jako je „štěstí“ a „spokojený život“ přikládají. Někteří lidé se touží obklopovat materiálními statky, neumí si představit své štěstí bez peněz, bez styků s vlivnými lidmi a obchodů, které mu přinášejí další a další bohatství. To je jeho měřítko štěstí a nabytí plně spokojeného života. Jenže tento způsob života, byť je maximálně naplněn jeho představou o štěstí a spokojeného života, může být (a často je) dočasný. A když se jeho svět, jak ho vnímal, najednou zhroutí, změní se jeho názor, co je štěstí a plně spokojený život? Někteří lidé, v kterých neuhaslá

zcela jiskra přirozeného lidství, budou hledat cestu k naplnění touhy po štěstí a i přes to, že se jeho život změnil, začne hledat i cesty k dosažení spokojeného života a cesty k druhým lidem, kteří ho nyní, v jeho novém způsobu života, budou obklopotvat, vyznávat své představy a projevovat se skutky i chováním.

Odkud však berou lidé ideje, podle kterých se řídí a směřují ke štěstí a plně spokojenému životu? Hovoříme-li o křesťanech, pak mají široké pole působnosti, jak se dopídit k odpovědím na základní otázky, které si v průběhu hledání cest ke štěstí a plně spokojenému životu naléhavě kladou. Ve střetu s okolním světem, který křesťanské normy neuznává, nebo i kdyby je uznával, nemusí chápat či přijímat jejich obsah, se otázky a odpovědi o sebe třou a prolínají, některé na první pohled vyhlížejí lákavě, jiné jsou nepřijatelné, ale křesťan dříve nebo později začne chápat, že musí proniknout do tajemství cesty za štěstím a za plně spokojeným životem hlouběji.

Cest k Písmu svatému je velmi mnoho. Každý má svou osobitou cestu. Někdo sáhne po Písmu svatém proto, že to považuje za součást základního vzdělání člověka, jiný zase proto, že byl veden Duchem (nebo jak tomu třeba on sám říká: „něco mne k tomu táhlo“) a pak najednou zjistí, že ta kniha k němu promlouvá. Jako by ty situace nastaly i v jeho životě.

Sáhne hned po Písmu? Na knižním trhu je mnoho literatury s velmi lákavými názvy, které vytvářejí představu, že by ho mohla na cestu přivést. Je snazší přečíst takovou knihu, která nevyžaduje k přečtení mnoho času, čte se snadno, s některými názory autora nebo autorů nabízející „recepty na štěstí“ a vycházejí z reality života, může souhlasit a dokonce si některé myšlenky začne podtrhávat. To by také mohla být cesta, jenže ke štěstí a naplněnému životu nevede. Nanejvýš může, pokud má tu schopnost, ovlivnit chování druhých lidí, zmírnit konfliktní chování svého okolí. Může ovládnout strategii svého chování vůči ostatním. Ale v hloubi duše cítí prázdnotu. Blaženost, kterou by měl pocítit, se nedostavuje. Jen úleva. Ne pro každého člověka, byť je křesťanem a přiznává se k jeho normám, je snadné k Písmu sáhnout. Vždyť i v této době, „v které se projevuje zvláště silné odmítání norem a závazků a přikázání v nitru člověka“ je stejně silná touha k dosažení štěstí, ale spolu s neomezenou svobodou, tedy přesvědčením, že lze jednat podle svých rozmarů, bez omezování s jakýmikoliv normami. Pro některé lidi je taková bezmezná volnost pro dosažení pravého štěstí přímo podstatná.¹²

¹² PBK. Bible a morálka. str. 7

A tato mentalita, takový přístup k životu vyžaduje, aby se člověk rozhodl svobodně a autonomně pro to, co považuje za správné a za přijatelné. V tomto případě ale soubor norem v Písmu, jeho rozvíjení v Tradici a církevní magisterium, které tyto normy vykládá a aktualizuje, připadají na cestě za štěstím jako překážky, od nichž je třeba se osvobodit.¹³

Dnešní člověk nemá mnoho času a možností, aby se oddal studiu Písma svatého. Je známo, že lidem chybí soustředěnost a vůle číst dlouhé a složité texty, nad kterými musí přemýšlet. Ke čtení a studiu hledá ty nejsnadnější cesty, aby co nejrychleji pochopil a uchopil materii, kterou potřebuje ke zvládnutí pracovních problémů. A pokud tak činí dlouhodobě, připravuje se o schopnost číst text (a dokonce jemu i naslouchat), který byl redigován nejméně před devatenácti sty roky a náležejí k dávným dobám, ve kterých byly životní podmínky odlišné do našich současných. A tak si člověk, který drží v ruce Písmo svaté, neumí srovnat svou současnou situaci s těmi, s kterými se biblické spisy zabírají.

Díky minulým, ale možná i současným, nesprávně kritickým přístupům k Bibli, které zaujímali i lidé, kterým veřejnost naslouchala a naslouchá, vyvolává v lidech silně skeptické postoje a názory, zda je Bible schopná reflektovat současný svět.

Lidstvo je čím dál více konfrontováno s vážnými morálními problémy. Jednak tím, že je před lidstvo staví nejrůznější a stále vznikající nové vědní obory, evropské právo, které evropské státy jako členové Evropské unie jsou povinni pod sankcí implementovat do svých národních právních řádů, je to i problematika globalizace světa. Myslí si však věřící právem, že „naše jistoty“ jakoby už neplatily?

Současná světová situace nás staví před mnoho témat, která se stále rozšiřují.. Kromě těch, které jsou taxativně jmenovány jako obecné, jsou to problémy sexuální výchovy dětí od věku 5 let, genderová agenda, otázky eutanazie a propotrátová politika, ale také směry sociální politiky a problém stárnutí evropských společností. Na první pohled lze vnímat takovou problematiku jako okruhy otázek, které občas někdo začne komentovat, ale je třeba je vidět z hlediska i jednotlivců, nikoliv skupin.

Zdá se, že Písmo svaté pod tíhou těchto problémů jde stranou. Hledají se a také nacházejí teze a doktríny, ze kterých vycházejí různé politické směry k řešení těchto problémů. Ty se ovšem mezi sebou konfrontují, a tak se obecně jeví, že řešení je jen časově omezené. Velkou roli hraje i ekonomika, a tak se setkáváme v médiích s výroky různě zaměřených ekonomů, které nahlízejí na tyto lidské problémy z hlediska ekonomických

¹³ PBK. Bible a morálka. str. 7

zákonů. Nelze je však do důsledku zavrhnout. Spíš, podle mého názoru, je třeba jim naslouchat a současně je posuzovat z pohledu na možnosti dosahování cílů, které jsou naznačeny v této práci: dosažení štěstí a plně spokojeného života. A samozřejmě s tím se projevuje i otázka dosahování životního standardu pro každého jednotlivce a takové sociální skupiny, jako je například rodina. Takové návrhy na řešení globálních problémů, ale také i problémů jednotlivců, přináší ve svých projevech i současný papež František, kterým je třeba věnovat pozornost, a to i ze strany nevěřících.

Dalším pramenem k posuzování řešení globálního problému jsou výroky politologů z nejrůznějších koutů světa. Ti sledují chování politických uskupení s větším nebo menším vlivem, kteří ovlivňují i politické a morální postoje občanů, kteří čím dál více pocítují nutnost prosazovat své názory na dosažení štěstí a plně spokojeného života, ovšem politickým tlakem na rozhodující činitele.

Podle mého názoru je nutné však myslet na všechny křesťany, nikoliv se pouze soustředit na křesťany žijící a působící v naší zemi. Takový rozšířený pohled slouží k tomu, aby si člověk, který ze svého pohledu posuzuje celkovou světovou situaci, uvědomoval, že všichni křesťané stojí před těmito problémy, žijí v nejrůznějších oblastech světa v nejrůznější situaci, je na ně činěn tlak nejen ze strany politiky, ale ze strany jinověrců a jejich pronásledování je velkým problémem, jehož vnímání je projevem solidarity s trpícími, a také uvědomění si, že křesťanství i křesťané jsou také stranou ideové konfrontace v současném světě.¹⁴

3.4.2. Písmo svaté jako pramen zjevení

Promyšlení otázky „Písmo svaté jako pramen zjevení“ je nejlépe opřít o věroučnou konstituci Dei verbum.¹⁵ V kapitole 4, čl. 14 Starý zákon, Dějiny spásy v knihách Starého zákona je stanoveno:

Cit.: 14 Milující Bůh, když měl na mysli a pečlivě připravoval spásu všeho lidstva, vyvolil si v jedinečném plánu národ, aby mu svěřil svá zaslíbení. Uzavřel totiž smlouvu s Abrahámem (srov. Gn 15,18) a prostřednictvím Mojžíše s izraelským lidem (srov. Ex 24,8).

¹⁴ Waldenfens, H. Kontextová fundamentální teologie. Nárok proti odporu. Kapitola 1. Křesťanství a jiná náboženství. str. 50 - 56

¹⁵ Věroučná konstituce o Božím zjevení. Dei verbum.
Dostupná z: http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19651118_dei-verbum_cs.html [cit.: 01. 21.2015].

Národu, který si tak získal, se zjevil slovy i skutky jako jediný pravý a živý Bůh, aby Izrael mluvil ústy proroků, chápal stále hlouběji a jasněji a aby je dále rozšiřoval mezi pohany (srov. Ž 21,28-29; 95,1-3; Iz 2,1-4; Jer 3,17). Plán spásy, který autoři posvátných knih předpověděli, vylíčili a vyložili, je obsažen v knihách Starého zákona jako pravé Boží slovo. Proto si tyto Bohem inspirované knihy zachovávají trvalou hodnotu: „Všechno, co kdysi bylo napsáno, bylo napsáno k našemu poučení, abychom z Písma čerpali vytrvalost a povzbuzení, a tak měli naději“ (Řím 15,4).“

Volnou interpretací, ve smyslu mé práce, považuji za klíčové, že [... Bůh připravoval spásu všeho lidstva ...], protože tak můžeme nalézt odpověď na otázku, zda Písmo svaté je stálým platným východiskem k hledání, člověka jako jedince, lidí jako skupiny a národa či národů, cesty ke štěstí a plnému životu. Tento svůj spásný plán Bůh svěřil svému vyvolenému národu, kterému se [... zjevil slovy a skutky jako jediný pravý a živý Bůh, aby Izrael mluvil ústy proroků ...]. Dále je důležité chápat, že [...plán spásy, kteří autoři posvátných knih předpověděli, vylíčili a vyložili, je obsažený v knihách Starého zákona jako pravé Boží slovo ...].

Kapitola 4, čl. 15 a 15, Význam Starého zákona pro křesťany vysvětluje, k čemu byl Plán spásy připravován.

Cit.:

15 Plán spásy ve Starém zákoně byl zaměřen především k tomu, aby připravoval, prorocky ohlašoval (srov. Lk 24,44; Jan 5,39; 1 Petr 1,10) a různými předobrazy naznačoval (srov. 1 Kor 10,11) příchod Krista, vykupitele světa, a příchod mesiášského království. Úměrně ke stavu lidstva před obdobím spásy obnovené Kristem zpřístupňují knihy Starého zákona všem poznání Boha i člověka a ukazují, jakými způsoby jedná spravedlivý a milosrdný Bůh s lidmi. Tyto knihy sice obsahují též věci nedokonalé a dočasné, přece však ukazují skutečný Boží výchovný způsob. (1)((1/Srov. Pius XI., enc. S palčivou starostí, 14.3.1937: AAS 29 (1937), 151.)) Vyjadřují živý cit vůči Bohu, jsou v nich uloženy vznešené nauky o Bohu, spasitelná moudrost o životě člověka i podivuhodné poklady modliteb, je v nich konečně ukryto tajemství naší spásy. Proto je mají věřící křesťané přijímat s úctou.

16 Bůh, který inspiroval knihy obojího Zákona a je jejich původcem, moudře ustanovil, aby byl Nový zákon ukryt ve Starém a Starý aby byl zjevný v Novém. (2)((2/Srov. sv. Augustin, Quaest. in Hept. 2, 73: PL 34, 623.)) Neboť ačkoli Kristus svou krví založil novou úmluvu (srov. Lk 22,20; 1 Kor 11,25), přesto knihy Starého zákona, převzaté jako celek do

hlásání evangelia, (3)(3/Srov. sv. Irenej, Adv. Haer. III, 21, 3: PG 7, 950; (= 25, I: Harvey 2, 115). Sv. Cyril Jeruz., Catech. 4, 35: PG 33, 497. Theodor z Mops., In Soph. 1, 4-6: PG 66, 452D-453A.)) nabývají a ukazují svůj plný smysl v Novém zákoně (srov. Mt 5,17; Lk 24,27; Řím 16,25-26; 2 Kor 3,14-16) a zároveň Nový zákon objasňují a vysvětlují.

Cit.

Skoblík, ve svém díle „Fundamentální morálka“, v kapitole „4.3.1. Písmo“ říká, a svým způsobem potvrzuje, že „Bible obsahuje místa principiálního i normativního charakteru, lze je však chápat spíše jako naléhavou výzvu než jako skutečný zákon. Střed mezi nezávazností a rigidností spatřuje současné bádání v myšlence tzv. etického modelu, který zavazuje, ale ohebně, je normativní i flexibilní, umožňuje samostatnou úvahu o aplikaci příslušného požadavku.“

Považuji za zajímavou diskusi, v souvislosti s promyšlením tématu této práce, která stále probíhá, zda Zjevení připojuje k mravním pravdám, poznatelným rozumem, něco navíc, nebo zda jsou obě oblasti obsahově totožné. Skoblík označuje dvě reprezentativní koncepce: autonomní etiku a etiku víry, přičemž autonomní etika přiznává biblickému étosu v rámci tzv. světského étosu (pozemských záležitostí) důležitých vliv na rozumové dílo křesťanské etiky, nikoliv však obsahové doplnění látky. „Etika víry“, říká Skoblík, „jako druhá reprezentativní koncepce, upozorňuje na to, že příklady cností, které jsou obdivovány v Písmu, jsou realizovatelné pouze jako odpověď světu, viděnému v Kristově světle, a díle pokračuje ve své úvaze, že v protikladu ušlechtilému humanizmu stojí caritas jako odpověď na krásu Božího obrazu, určeného k věčnému společenství s Bohem (D.V. Hildebrant)“.

Podle Antonína Vřešťála cituji: „*poměr mezi Bohem Stvořitelem a člověkem, tvorem rozumným, nutně toho vyžaduje, aby člověk život svůj mravní uspořádal dle řádu Bohem mu stanoveného. Nemůžeť člověk jinak cíle svého (blaženosti své) dosíci, leč plněním povinností mu uložených, a to povinností k Bohu, k sobě, k bližnímu. Výklad o těchto povinnostech lidských nazýváme mravoukou po případě mravovědou čili etikou. Mravouka jest tedy podstatnou částí našeho (a každého) náboženství.*“¹⁶

Klíčové pojmy, s kterými autor ve svém díle pracuje, jsou: Bůh Stvořitel, člověk – tvor – tvor rozumný, nutnost, mravní život, Bohem stanovený řád, cíl – blaženost, plnění uložených povinností, výklad o povinnostech – mravouka. Některé z těchto termínů se opírají

¹⁶ Vřešťál, A. Katolická mravouka, SV. 1. Praha: Dědictví sv. Prokopa, 1909. s.3

o Boží zjevení, ale jiné vycházejí z filozofické spekulace, která je v rozporu s tím, co nám předkládá „Písmo, a těmi jsou : nutnost – cíl blaženost, plnění uložených povinností.

3. 4. 3. Jaká je hodnota a význam inspirovaného textu v naší době?

Z úvodní části knihy „Bible a morálka“, v kapitole „Svět hledá odpovědi“, se vracím zpět k našemu světu, žijícího v přítomné situaci. Na morální vědomí mnoha jednotlivců i sociálních skupin má vliv rychlá proměna v etických volbách. Vlivy, které rozhodují o morálních volbách, jsou nasnadě: stěhování celých populací, rostoucí složitost ve společenských vztazích, vědecký pokrok, politické strategie uvnitř států, v kterých je nejnaléhavější sociální problematika v celé šíři, ale i otázky vzdělání, problematika chudoby a nadbytku, gender, genetika a v neposlední řadě i komunikační sítě. Vliv těchto faktorů je nasnadě: relativizace tolerance a otevřenost novým idejím a vytváření kultury, která není zakotvena ve svých teologických a filozofických základech. Tedy, jinak řečeno, proplouvá v praxi jednotlivců, skupin i společností, způsobem pokus – omyl, a s tím ruku v ruce funguje i státní aparát, který musí na tuto realitu odpovídat.

Biblická morálka však nestojí opodál. Dokument „Bible a morálka“ v kapitole 03. Základní linie hovoří o pojmu „zjevená morálka“ jako o „zvláštním rázu, hodnotě a trvalé platnosti biblické morálky.“ Opírá se o základní tyto myšlenky:

Cituji:

1) Morálka, i když není druhořadá, je až na druhém místě. Na prvním místě je zakladatelská Boží iniciativa, kterou teologicky vyjadřujeme pojmem daru. V biblické perspektivě se zakládá na předem daném daru života, rozumu a svobodné vůle (stvoření) a především na zcela nezasloužené nabídce privilegovaného důvěrného vztahu člověka k Bohu (smlouva). Morálka není na prvním místě odpovědí člověka, nýbrž zjevením Božího záměru a Božího Daru [...]

2) Z toho plyne, že sám Zákon jako nedílná součást procesu smlouvy je Božím darem. Zákon není původně pojem právníkový, [...], ale teologický, který bible sama vhodně vyjadřuje slovem „cesta“: předložená cesta, které je třeba se držet.¹⁷

Ve srovnání s realitou, jak je nastíněna výše, je patrné, že hodnota a význam inspirovaného textu Písma nepodléhá žádným vlnám, které společnost prožívá. Není přítom,

¹⁷ PBK.. Bible a morálka. str. 13

podle mého názoru, důležité, zda je zjevně přijímána jako hodnota, ale zda je přijímána vnitřně, tedy nitrem člověka.

Ne všechny nové ideály, které slibují snadný život a snadné dosahování osobních cílů lidí (na základě příruček a rad), jeho bezstarostné prožívání (s úvěry), jsou bez zábrán přijímány, jako tomu bylo v minulých letech. S nárůstem existenční nejistoty, která je průvodním jevem v současné společnosti, doprovázená slabou vládní a legislativní podporou rodin, zvýšeným počtem sebevražd dětí i seniorů, kteří nevidí východisko ze své neutěšené situace, stále vyšší a často nemorální tlak zaměstnavatelů na zaměstnance a rozdíly v odměňování, což má vliv na svobodné rozhodování jednotlivců ve vlastních volbách, jak dojít k cílům štěstí a plného života, tedy v tomto smyslu seberealizování se, můžeme pozorovat zvýšený zájem o východisko, které každý může najít v Písmu a ve víře. Zdá se, podle diskusních fór, že lidé nacházejí zábrany před nemravným životem, hledají záchranu a vnitřní klid a otvírají Písmo, vyhledávají i nabídky kurzů a i mezi právníky, lékaři a jinými profesemi, je vyhledávaným oborem teologie. Lidé vnímají i činnost současného papeže Františka a diskutují o jeho tématech. Vždyť i mezi nevěřícími jsou křesťané, kterým je nutno podat ruku ku pomoci k návratu.

Je víc než dobré si stále odpovídat na otázku, která je v úvodu této kapitoly. Pokud lidé vyhledávají Písmo, pak uznávají jeho hodnotu a význam. Pokud v něm hledají odpovědi na své palčivé otázky, někteří budou chvíli tápat a pochybovat, zda to, co najdou, je skutečnou odpovědí, ale je důležité, že našli „cestu“, jak je v knize „Bible a morálka“ zmíněno.

3. 4. 4. Proč byl tento dokument vydán

I když bylo pojednání „Bible a morálka“ určeno prvořadě původně věřícím, autoři doufají, že vyvolá širší dialog. To znamená, mezi muži a ženami dobré vůle z různých kultur a náboženství. Tím jsou myšleni lidé, kteří hledají autentickou cestu ke štěstí a smyslu.

Tím je zřejmě myšlena trvalost nalezených hodnot. Samozřejmě, že rozumní lidé chápou skutečnost, že hodnoty, které se všude nabízejí jako okamžité řešení problémů, jsou jen vypočítavým obchodem, za které tvrdě zaplatí, dříve anebo později. Ani nezasloužený dar, který nabídl lidem Bůh, není zadarmo. Ježíšova výzva: „Buďte dokonalí!“ je jasným pokynem k tomu, v čem dokonalost spočívá; v srdci člověka, v jeho dobrovolnému rozhodnutí změnit své postoje ke svému životu, k Bohu a k lidem. Jet tak je možné najít autentickou cestu ke štěstí a smyslu života.

Rozhodně není smyslem života být pouze vytěžován a třeba i bohatě odměňován, ale smyslem života je pochopit lásku k člověku, pro kterou šel Bůh až do krajnosti, abychom žili život v plnosti.

3. 4. 5. Co přináší nového

Dokument „Bible a morálka“ vyzývá k otevřenosti vůči různým civilizacím a kulturám, v nichž křesťanská morálka, která se opírá o Bibli, může najít celou řadu cenných prvků etického universalismu. To znamená, že jim chce naslouchat a vést dialog. Současně, jak vyplývá z předchozího pojednání mé práce, je zajímavé zaujetí pevného postoje k takovým pseudohodnotám, které jsou s křesťanskou morálkou neslučitelné. A tím je myšleno vše, co se v jednání, konání a činech jednotlivců a celý skupin či společenských struktur staví proti Bohu a jeho plánu spásy. Domnívám se, že je to například pokřivené definování lidské důstojnosti a svobodného rozhodování, směřovanému k „cestě“ a správnému chápání Boží spásy. Zmínila jsem ve své práci vytěžování lidí za odměnu, která vysoce převyšuje běžný životní standard a uvrhuje člověka do otroctví kolosu, kterým je ovládán a kterému je oddán, aby nebyl z této pozice vyloučen. Současné pojetí lidské důstojnosti je, podle mého názoru, zcela neslučitelné s biblickým pojetím a s pojetím, jak o něm hovořil Ježíš ve svých blahoslavenstvích. Zvláště byly zajímavé reakce na papežovu výzvu k chudobě, která vzbudila ohromné pohoršení a velké diskuse.

Vždyť Ježíšovo: “Blahoslavení chudí duchem“ neznámá nic jiného, než nezávislost na materiálních požitcích a jejich přednostní pěstování před duchovními hodnotami a zachování důstojnosti člověka v biblickém pojetí.

3. 4. 6. Kam posunuje církevní bádání

V celých svých dějinách církev čerpá podněty z vývoje morálních stanovisek se záměrem vychovávat lidské svědomí ke stále vyšší citlivosti inspirované novou spravedlností Božího království. V současné době však zažíváme korekci ve smyslu snahy vytlačovat morální rozhodnutí jednotlivce pouze do subjektivní, individuální oblasti a dopadem na individuální odpovědnost. Ovšem meze, v kterých se jednatel rozhoduje, jsou velmi úzké, protože se často nerozhoduje jen sám za sebe, ale i za ostatní jedince. A příkladem budiž rozhodnutí lékaře, soudce, právníka, inženýra, či politika a lidí, kteří pracují ve veřejné správě. Často se rozhodují pod tlakem (nemá jinou možnost) a jejich takto nedobrovolné rozhodnutí může poznamenat osudy mnoha nevinných lidí. Církev jistě reflektuje tyto neblahé a amorální projevy a pokračuje ve své činnosti, využívajíc přitom médií.

3.4.7. Možnost pozitivních odpovědí na otázky na ožehavé morální problémy

Prozíravý přístup k řešení obtížných otázek vyžaduje, aby bylo čerpáno ze tří zdrojů: z kritické exegeze, respektující kanonickou dimenzi biblického textu, z vnuknutí daných církevních autoritám a z utváření správného svědomí v Duchu svatém, aby se v delikátním procesu morálního úsudku nezpůsobil nežádoucí „zkrat“. Vcelku vzato, dokument představuje na Bibli založenou křesťanskou morálku jako morálku spíše stimulující než zatěžující, jako morálku, která respektuje a usnadňuje putování, uvádí do pohybu směrem k Božímu království a spíše vychovává svědomí, než aby působila dojem neúnosného břemene, vloženého na naše ramena.

4. Nová smlouva v Ježíši Kristu jako definitivní Boží dar a její morální důsledky

I když starozákonní knihy si jako inspirované texty zachovávají trvalou hodnotu, přesto je nutno respektovat, že Bůh si přál ve své moudrosti, aby „nová smlouva byla skryta ve staré a aby stará smlouva byla vysvětlena v nové“. V této kapitole se omezuje pozornost na novozákonní spisy, a to proto, že, jak vyplývá z naznačených souvislostí, problém závazného charakteru biblických hodnotových soudů se týká prioritně novozákonních spisů. Přitom budeme narážet na některé problémy. Jedním z nich je exegetický problém, který se týká typu a stupně závaznosti, které si novozákonní předpisy nárokují samy pro sebe. Při studiu pavlovských hodnotových soudů a předpisů se setkáváme s tím, že morální problematika se odráží v Corpus paulinum, Ale navzdory rozličnosti, např. mezi Pavlem, Janem, Matoušem a Jakubem i jinými autory, novozákonní spisy vykazují jedinečné souznění v oblasti morálky.

Jak je patrné z knih Nového zákona, Ježíšovo jednání a jeho slovo vyjadřuje hodnotu normativního kritéria úsudku a nejvyšší mravní normy. Představuje Kristův zákon (Gal 6,2; Kor 9,21), který je vepsaný do srdce věřících (Žid 10,16). Kromě toho platí, že pro pisatele Nového zákona nařízení, které dal Ježíš v předvelikonoční době, mají rozhodující hodnotu v kontextu napodobování příkladu, který poskytnul pozemský Ježíš a ještě více sám preexistující Boží Syn. V synoptických evangeliích je Ježíšův „příchod“ a jeho jednání pojímány jako služba (Mk 10,25). V před-pavlovském a pavlovském stadiu je tato láska popisována v termínech kenóze. Ve smyslu toho je to láska, která naplňuje v Synově vtělení a jeho smrti na kříži (Flp 2,6nn 2 Kor 8,9)- V janovském pohledu tato láska dosahuje naplnění (Jan 19, 28-30) v „sestupu“ Syna člověka ve vtělení a ve smrti (Jan 6.41nn. 6,48-51nn), v očišťujícím sebe darováním na kříži (Jan 13,1 – 11). Tato láska je nejvznešenější Ježíšovo dílo (Jan 17,4 4,34).¹⁸

4.1. Boží království a jeho mravní důsledky

Pojem „Boží království“ je ústřední metaforou v Ježíšově pozemské činnosti a dává mu nový akcent, který vyjádřil kvalitou svého učení a poslání. Smyslem je ekvivalent přítomnosti samého Boha, který přichází zvítězit nad zlem a proměnit svět. V této přímé souvislosti je Boží království čirá milost, zcela rovna objevení pokladu, skrytého v poli nebo nalezení drahocenné perly, která člověka motivuje, aby ji získal (Mat 13,44-46). Člověk nemá

¹⁸ MTK. Morálka a etika. str. 32

na něj přirozené právo, a proto si ho nemůže ani zasloužit. Viděno očima Starého zákona, kořenem výrazu „Boží království“ je přesvědčení, postavené na biblické víře, že Bůh je svrchovaný Pán, jak je proklamováno v Žalmech a v dalších biblických knihách (Žl 93,1-2 96,10,97,1 99,1, 103-19,145,13, IZ 52,7). Pojem „Boží království“ vyjadřuje touhu Izraele po příchodu Boha a nastolení spravedlnosti. Má charakter komunitní, eschatologický a soteriologický. Některé Ježíšovy výroky a podobenství popisují Boží království jako dosud neuskutečněnou a tedy budoucí událost, což je vyjádřeno v modlitbě „Otče nás („přijď království Tvé“ a nachází se v klíčovém textu Mk 1,14-15 (Mt 4,17).

Pro otázku mravního důsledku je jeho budoucí realita, která vstupuje do přítomného života. Skutečný a definitivní úděl lidstva, kdy bude přemoženo zlo, znovu nastolena spravedlnost a plně realizována touha po životě a pokoji, to budeme zakoušet v budoucnosti, ale obrysy této budoucnosti – která, zjevuje úplný Boží záměr s lidstvem, pomáhají definovat, jaký by měl být lidský život už v přítomnosti. Hodnoty a ctnosti, které nás podřizují Boží vůli a které budou plně zjeveny až v budoucím Božím království, musejí být již nyní uskutečňována v té míře, v jaké je to za současných nedokonalých životních okolností možné. Ježíš hlásá Boží evangelium slovy: „Naplnil se čas a přiblížilo se Boží království“ a připojuje hned výzvu k adekvátnímu jednání: „ Obráťte se a věřte evangeliu (Mk 1,15).

Celá řada ctností a postojů se nachází v blahoslavenstvích. Na začátku první a nejdelší Ježíšovy řeči jich Matouš vypočítává osm a Lukáš čtyři (Mt 5,5-10), LK 6,20-22).

Podle Webera, kázání na hoře je „prozatímní etika v kontextu očekávání blízkého příchodu Ježíše. To znamená, že je koncipována jako rigorózní výjimečná morálka pro krátký čas až ke konci. Jenž má brzy nastat, a jehož příchod by člověk mohl urychlit hrdinným jednáním. Že by mohly požadavky platit také natrvalo, není prý v intenci Kázání na hoře. (Výklad A. Schweitzera). Proti tomuto výkladu je vznést námitku, že tu jde o požadavky, které se vztahují na opakující se a do jisté míry normální situace a navíc, Ježíš byl toho názoru, že příchod Božího království nezávisí na vůli lidí, ale jen na vůli a milosti Boží.

Kázání na hoře je jen zčásti požadavkem vzneseným na všechny, mnohé v něm má pouze kvalitu rady nebo doporučení pro ty, kdo usilují pro větší dokonalost.

Spojení mezi lidským chováním a Božím jednáním (Božím království) je zvýrazněna v prvním a posledním blahoslavenství, Ale hovoří se o něm ve všech blahoslavenství i nepřímou, zvláště v závěrečné části o „budoucím jednání“ Božím: Bůh je potěší, Bůh jim dá za

dědictví zemi, Bůh je nasytí apod. Skrze podobenství Ježíš lidem ukazuje správné jednání lidí a zjevuje jim současně jednání Boží.¹⁹

4.2. Janovská etika

Požadavek lásky vyplývá, podle Jana, ze Synova chování. Jan pojímá tento způsob chování, že Syn sestupuje. Pro novozákonní morálku má tento rys charakteristický v tom ohledu, že tato láska, která se daruje lidské existenci a smrti, představuje a zviditelňuje lásku Boží. Následování Ježíše a napodobování jeho chování, připojení se ke vtělenému a ukřižovanému Synovi a život pokřtěného **v Kristu předurčují specifickým způsobem konkrétní mravní jednání věřícího ve vztahu ke světu.**

Víra představuje nový postoj a je s ní spojena láska k bratřím. Tváří v tvář zjevení Božího Syna v dějinách je člověk pozván, že ho úplně přijímá, a otevřel se spáse. V Jan 3,6 a 1.7 je vyjádřeno, že ten, kdo věří v Ježíše a miluje bratry „nehřeší“, nebo jinak řečeno, nežije v hříchu (1 Jan 3,6). Akcent lásky je vyjádřen v 1 Jan 4,8: „Kdo nemiluje, Boha nepoznal, protože Bůh je láska. Nezůstává jen u člověka, protože Janova etika nemá jen individualistický rozměr (např. Jan 13,34; 15,12-17; 1 Jan 2,10-11; 3,11.23; 4,7 – 12), ale vyjadřuje také odpovědnost ke světu, v čemž se promítá univerzalita lásky promítnutá v Janově etice. Právě univerzální poslání je rozhodujícím prvkem odpovědnosti za to, aby svět došel spásy, aby nebyl zavržen.

4.3. Mravní život podle apoštola Pavla

Sv. Pavel z Tarsu se ve svých Listech vyjadřuje k mnoha aktuálním morálním tématům. Patří k nim: zásadní otázka zákona, jednotlivá témata z oblasti konkrétního jednání. Na vrcholu všech Pavlových etických norem stojí otázka zákona. Východiskem jeho smýšlení je odpověď na otázku, jaký význam má teologické myšlení pro etiku. V otázce zákona, kterou takto nastoluje, je skryta jen teologicky zodpověditelná otázka o poměru morálky a spásy. V tomto ohledu jde sice Pavlovi jen o význam a další platnost židovského zákona, ale jeho odpovědi jsou tak zásadního charakteru, že je nakonec vystižena funkce etična Písma.

První a rozhodující je Pavlovo přiznání k primátu božského jednání, jímž se zásadně relativizuje veškeré lidské jednání, a tím i veškeré morální jednání. Ve sporu s libertinskou gnózí hájí nutnost etického osvědčení se, které mají v nejrůznějších oblastech a vztazích podat také ti, jsou vykoupení v Kristu. „Vykoupený člověk není propuštěn ze starostí o bližního a o správný chod života ve světě, takže i pro něho ještě stále platí množství závazků a zákazů,

¹⁹ Weber H. Všeobecná morální teologie, str. 50

jejichž dodržování je pro jeho postavení před Bohem zcela významné.²⁰ Hlavním věcným tématem morálky je u Pavla (stejně jako je jádrem „Kristova zákona“ a tématem v evangeliích) sociální jednání. Toto téma nacházíme např. 1 Kor 3,3n; Gal 5,20; Flp 1,15; Řím 1,29; 2 Kor 12,10; 1 Kor 6,1 – 8; Řím 1,29; 2 Kor 12,20; 1 Kor 12; Řím 12,17 – 21; 2 Kor 9; Gal 2; Řím 14; 1 Kor 8; Řím 13,8 – 10; Gal 5,14; 6,10; Sol 4,9; 5,14 a 1 Kor 13,1 – 8.

Pavel se také dotýká ve svých Listech oblasti sexuality v pohansko-křesťanských obcích, a to v Řím 1,24 - 27; 13,9.13; 1 Kor 5,1 – 5,10; 6,9-20; 2 Kor 7,1; 12,21; Gal 5,19; Flp 3,18n; 1 Sol 4,4n.

V 1 Kor 6,9n najdeme Pavlův seznam neřestí, který se vztahuje na oblast sexuality, doplněný pozitivním výkladem manželství a panenství v 1 Kor 7.

Co se týče příležitostných morálních témat, Pavel motivuje k plnění morálních aspektů a zdůvodňuje motivaci k mravnímu chování. K jednotlivě uváděným motivům patří: Boží vůle (1 Sol 4,3, Kristův vzor (Řím 15,7; Flp 2,5 – 8, vážnost obce v 1 Sol 4,12, misijní působení obce navenek v 1 Kor 14,23n, tradice Starého zákona v 1 Kor 13,9n; 1 Kor 10,6 – 11 a Ježíšovy příkazy v 1 Kor 7,25; 9,14.

4.4. Význam eucharistie

Eucharistie je dar v plném slova smyslu. Ježíš v ní dává sám sebe ve vrcholném úkonu svého života, v okamžiku, když svůj život odevzdává v dokonalé oddanosti Bohu a v úplném nasazení pro lidstvo, svou osobu, dává své tělo, které se vydalo za náš a za všechny a svou krev, která byla prolita. Způsob, jakým se Ježíš odevzdává v chlebě a víně jako pokrm a nápoj, znamená vnitřní proměnu, která charakterizuje novou smlouvu.²¹ Pro nás je důležité znát smysl a význam eucharistie v tom ohledu, že tímto vstupujeme do nejužšího společenství s Bohem a s lidmi současně, Etickým pohledem – není zároveň možné být v tomto hlubokém spojení s Ježíšem a přitom se chovat k Bohu a k lidem způsobem, který si protiřečí s Ježíšovým chováním.

4.5. Eschatologický cíl v mravním jednání

Eschatologický cíl je v Novém zákoně představován jako poslední stupeň sjednocení s Bohem, k jehož dosažení je člověk povolán. Středobodem Ježíšovy zvěsti je proklamace blížícího se Božího království v plnosti času (Mk 1,15)- Ježíš se svým učením a jednáním z Boží moci (Mk 1,19.10) zjevuje, jako eschatologický prostředník spásné vlády Boží působí

²⁰ K tomu: Kor 7,19

²¹ K tomu též: Jer 31,33

znamení ve prospěch přítomnosti eschatologického Božího království. Jak je naznačeno v kapitole 3. 1. mé práce, přesný význam pojmu „Boží království“ Ježíš nedefinoval, ale odlišuje ho od empiricky a historicky uchopitelných mocenských útvarů a říší a nazývá ho královstvím, které není z tohoto světa²²; nepřichází tak, že by dalo pozorovat²³. Boží království je spíše nyní. V Ježíšově zvěsti, se odehrávající dynamické pronikání spásy v Božím slově a působení, kterým se člověk nechá oslovit v středobodu své osobní existence, aby zakusil Boží spásu i v tělesné a společenské dimenzi lidské existence.²⁴

Eschatologický rozměr u Jana je charakteristický tím, že zdůrazňuje přítomnost spásy. Eschatologické dělení probíhá tady a teď – skrze víru a nevíru v srdcích lidí.

Eschatologické výpovědi v pavlovských listech obsahují naději, zejména v 1 Kor 15. Tato velká kapitola p vzkříšení vysvětluje vztah pozemského těla zemřelého k dovršení člověk v tělesném vzkříšení. Mocí ospravedlnění skrze Ježíšův kříž a vzkříšení budou všichni věřící vysvobozeni „od blížícího se Božího hněvu“ bude v ohni soudu zjeveno a vyzkoušeno, jaké je dílo každého člověka.²⁵

Pavel vidí v Ježíšově kříži a vzkříšení bod obratu v dějinách. Protože se zrodil Boží Syn a zrodil se jako člověk, začíná se naplňovat čas²⁶. Ježíš je naplněním všech Božích zaslíbení – 2 Kor 1,20 Gal 3,16. Bůh, který oživuje mrtvé (Řím 4.17), posílá Krista jako poslední postavu nového člověka, jako posledního Adama (1 Kor 15,20nn 15,45nn, Řím 5.12 – 21. Bůh vložil kletbu za hříchy na Ježíše a zástupně na něm vykonal soud (2 Kor 5,21, Gal 3.13), aby ukázal, jak jsou všichni lidé vzdáleni Bohu a spáse. Zjevení soudu nad hříchy že Kristově zástupné smrti je však zároveň i začátkem nové doby spásy ve vzkříšení Krista a všech těch. Kterí k němu ve víře náležejí.

4.6. Ježíšovo chování jako norma a zdroj inspirace, šest kritérií

Základním kritériem je shoda s příkladem Ježíšovým. Tato shoda spočívá v následování a napodobování Ježíše. Ježíš je pro nás vzorem dokonalého jednání. Ježíš nepřišel zrušit zákon nebo proroky, ale naplnit a vyzývá nás k dokonalosti: „Buďte dokonalí, jako je dokonalý váš nebeský otec.

²² K tomu: Jan 18.36

²³ K tomu: Lk 17,20

²⁴ Müller, G.L. Dogmatika pro s studium a pastoraci, str. 548

²⁵ K tomu: 1 Kor 3,13

²⁶ K tomu: Gal 4,4 – 6

Dokument Bible a morálka v této souvislosti uvádí systematizaci šesti specifických kritérií, které se opírají o vybrané části Bible.

1. konvergence jako otevřenost vůči různým kulturám, co znamená směr k etickému universalismu
2. Kontrast jako zaujetí pevného postoje proti neslučitelným hodnotám
3. Pokrok jako proces zjemňování morálního vědomí, ke kterému dochází jak ve Starém, tak i v novém zákoně, zejména v přechodu od Starého k Novému
4. Komunitní rozměr jako nepřípustnost vytlačovat morální rozhodnutí pouze do subjektivní individuální oblasti
5. Finalita, jako otevřenost směrem k absolutní budoucnosti světa, schopná vyznačit do hloubky cíl a motivaci morálního jednání
6. rozlišování jako pozornost stanovení relativní nebo absolutní hodnoty morálních principů a příkazů Písma.

5. Závěr

Jak jsem uvedla v Úvodu této práce, mým cílem pro výběr tohoto tématu na základě publikace Bible a morálka, bylo zjistit, jak se odráží biblická morálka v dnešní společnosti, jak ovlivňuje chování, konání a činy jednotlivců mezi sebou, v sociálních skupinách a v mínění společnosti.

Povaha právních norem, které vytváří objektivní právo, jímž se řídí občané i státní orgány jako základní prvky státu ve vzájemném vztahu, nevytvářejí morální pravidla, ale způsoby chování, které jsou sankcemi vynutitelné státem. I když Ústava zaručuje občanům širokou škálu práv a svobod. Článek 15 Listiny práva a svobod zaručuje každému svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání včetně práva každého změnit své náboženství nebo víru, popřípadě být bez náboženského vyznání. Z čl. 16 Listiny vyplývá, že každý má právo svobodně projevovat své náboženství nebo víru sám nebo společně s jinými, soukromě nebo veřejně, bohoslužbou, vyučováním náboženskými úkony neb zachováváním obřadu. V odstavci 2 téhož článku je upravena autonomie církví a náboženských společností. Stát nebrání nikomu, aby člověk mohl svou víru a přesvědčení veřejně vyznávat, vzdělávat se na příslušných školách ve víře a v náboženství, vědecky v tomto oboru pracovat, vyučovat a podílet se i v mediálním prostředí na činnosti směřující k věřícím čtenářům a posluchačům nejen jako ke své cílové skupině, ale oslovovat také ti, kteří mohou těchto v Listině uvedených svobod užívat, i když se k víře a k Bohu přímo nehlásí nebo jsou rozhodnutí žít bez Boha a bez víry. Ústavní pořádek, jeho součástí je Listina základních práv a svobod nikomu nebrání ve svobodném postoji vůči víře a náboženství, brány jsou otevřeny všem. Jen zákonem se může tato svoboda upravovat, ale jde o absolutní právo, takže činnosti spojené ze svobodnou vyznání nelze restriktivně omezovat. I další důležitý zákon, občanský zákoník, operuje s pojmy jako odpovědnost, svědomí, dobrá víra, tedy svým způsobem s morálními pojmy, jejichž obsah se kryje s lidským úsudkem a počítá s tím, že každý jedinec, v tomto smyslu občan, má zabudovány morální hodnoty, které ovlivňují jeho chování, konání a činy ve styku s ostatními, to znamená s ostatními jedinci, sociálními skupinami a vůči společnosti. V tomto ohledu, na první pohled, si každý, kdo o tom přemýšlí, může usoudit, všechno je v pořádku, každý může jednat jako věřící či nevěřící s ohledem na své morální hodnoty, jedni v souladu s Božími zákony, druzí v souladu se svým hodnotovým žebříčkem, který si uspořádal v životě vlivem výchovy v rodině, ve škole, v životě a v mnoha případech se ve finále mohou hodnoty zdánlivě krýt.

Ale přeci je tu rozdíl. Věřící člověk, který je plně účastný na životě ve víře, pracuje se svým svědomím a odpovídá se Bohu. Je si vědom obsahu hříchů i následků hříchů. Nevěřící člověk, který se řídí vlastními pravidly, zná slovo vina, provinění, přestoupení, jednání proti rozumu, který od něho je obecně očekáván.

Hřích je také chápán jako provinění²⁷ proti rozumu, pravdě a správnému svědomí, ale je to přestupek proti pravé lásce k Bohu.²⁸ Dalším charakterem hříchu je skutečnost, že zraňuje lidskou přirozenost a vážně narušuje lidskou solidaritu. Byl také definován jako „slovo, skutek nebo touha proti věčnému zákonu.“ Člověk, který se odklonil od víry a má na sobě vinu, spáchal přestupek či trestný čin, se odpovídá platným zákonům. Ale u obou, v jednom bodě, může být stejný důsledek: vahou provinění půjde o narušení lidské solidarity. Věřící člověk současně porušuje platné právo a přestupuje pravou lásku k Bohu s plným vědomím a svědomím.

Starý zákon je plný zákazů a příkazů (což lidé považují za omezování svobodné vůle a autonomie), podobně, jako se právo hemží zákazy a příkazy. Ovšem, biblická morálka, jak je v mé práci charakterizována, má jeden odlišný rys – zákazy, příkazy a sankce jsou výrazem nezasloužené Boží lásky a jejím cílem je spasení lidstva i jednotlivce. Člověk se učí pracovat se svým svědomím a na příkladu krále Davida, který byl někdy nazýván kajícím se králem, má provinilý možnost pokání, i když je současně za své činy v profánním světě sankcionován, ale Bůh mu v tomto případě i dál nechává svou milující náruč otevřenou a dává mu šanci se od hříchů odvrátit, poznat jejich zhoubnost pro svou přirozenost, pochopit jejich zhoubný dopad i na ostatní lidské společenství a smířit se Bohem, kterého svým chováním, jednáním a konáním urazil.

K tomu závěrem: dokument Bible a morálka plně reflektuje stav lidské společnosti a osvětluje i těm, kteří svou morálku staví na vlastních hodnotách, jak se domnívají, odmítající společenství s Bohem, že mezi morálkou, která je obsažena Bibli a tou, která pochází z jiných, nebiblických zdrojů, nejsou tak rozevřené nůžky, jak si mnozí myslí.

Má se člověk opravdu bát o svou osobní svobodu ve vztahu k Bohu a proto se raději od něho odvracet, nezabývat se hříchem coby urážkou Boha a lidské přirozenosti, raději se na nic nevázat a k ničemu „takovému“ se nezavazovat? A také si položme otázku v této

²⁷ KKC str. 463

²⁸ KKC II. Definice hříchu, čl. 1849

souvislosti, zda je Bůh svobodný, protože to souvisí i se svobodou člověka.²⁹ Již z prvních stránek Bible se dočítáme o Stvoření. Hospodin se těšil ze svého díla, do něhož spadá i stvoření člověka, hodnotil ho jako dobré, jak se dočítáme v Gn 1. V Janově evangeliu Ježíš pravil, že Bůh tak milovat svět, že dal svého jediného Syna (Jan 3,16). Bůh projevu ke svému dílu a k Synovi vztah, není lhostejný ke Stvoření, jak někteří tvrdí. Dokonce, Boží láska ke světu a dílu není založena na hodnotě, která by Boha přitahovala, na které by se chtěl obohatit. Z jakého důvodu tedy Bůh miluje svět? K tomu Pospíšil: „Jestliže nás tedy Bůh, který je láska, opravdu miluje, není to zapříčiněno naší krásou, dokonalostí, výkonností, spořádaností, spravedlivostí. Jeho láska k nám na tom všem prostě a jednoduše nezávisí. Je to totálně svobodná, a proto také osvobozující láska.“ A dále, v souvislosti s hříchem: „Hřích je neopětovanou láskou, což v jistém slova smyslu nevyhnutelně implikuje tajemství Božího „utrpení.“ Neopětovaná láska působí trýzeň. Jde o jednostranný nedostatek.

Z tohoto pohledu lze soudit, že Bůh miluje všechny lidi, i hříšníky, i ty, kteří se od něho odvrací a nekonečnou trpělivostí a láskou jim ponechává cestu k sobě otevřenou.

K tomu závěrem: Podle mého názoru a pozorování chování lidí, jejich názorů k víře, k náboženství, k Bohu a jeho dílu i výchově člověka ke spáse, si mnozí nekladou fundamentální otázky k pojmu „svoboda“ a tudíž ji pojmají jako konzumovatelná práva, která, podle jejich mínění, nemají být svazována zákazy, příkazy, doporučováním určitého zaměření ke správnému chování a jednání, na jehož konci není spravedlnost v pravém slova smyslu, ale ingerence do svobod druhých lidí a společnosti jako takové. Bůh je svobodný a transcendentní, současně i člověk je transcendentní bytostí, která ve svém přirozeném bytí je svobodná. Ve vztahu k Bohu má člověk vždy na vybranou, rozhoduje-li se o prostředcích, jakými hodlá dosahovat své zájmy. Na této cestě, tedy cestě k Bohu a pro Něho, zvažuje způsoby při dosahování svých zájmů, které by byly v souladu s jeho přirozeností, Boží vůlí a se solidaritou k ostatním lidem. V případě člověka, který tak neuvažuje, přitom se cítí být svobodný a cítí právo jednat podle své vůle, na základě svých hodnot, se ve skutečnosti pohybuje v prostředí, na kterém je plně závislý, současně jeho prostředí je závislé na něm, a v tomto kruhu se vlastně svoboda vytrácí. Je to jen proces, který vede k povrchnímu cíli – dosáhnout volenými prostředky svých zájmů.

První otázka, která člověka napadne, když se chce vydat na cestu, zní: existuje Bůh?

²⁹ Pospíšil, C. V. Jak v nebi, tak i na zemi. Kapitola III.2 Význam stvoření a dějin spásy pro Trojjediného. str. 102 a násl.

Aby člověk, který se přeci jenom rozhodne pro Boha, a tím dostal všem předpokladům vedoucí k dokonalosti, což je vlastně cílem, se vydává na nesnadnou cestu. A to už znali i lidé, o kterých čteme v Písmu. Na jejich příkladu můžeme pozorovat zápas, který ne vždy pro člověka končí vítězstvím, tedy poznáním. Právě čtením Písma a rozjímáním, i studiem, v němž nám nyní nic nebrání, abychom ho podstoupili, stále hlouběji a hlouběji vniká do možnosti, jak Boha poznat a tím i poznat sebe jako součást Stvoření ve své přirozenosti, i když tyto možnosti jsou omezené. Dokument „Bible a morálka“ ve svém zaměření, odkrývá aspekty lidské schopnosti se s Bohem spojit.³⁰ A na té cestě i poznává důkazy Boží milosti. Východiskem těchto cest je stvoření: hmotný svět a lidská osoba. V mé práci, jsem se věnovala odpovědi člověka na poznání Stvoření a Boží milosti, což je vylíčeno ve vybraných žalmech.

Jistě není od věci, když připomenu slova úžasu Sv. Augustina:

„Ptej se krásy země, moře, ovzduší, který je všude, ptej se krásy nebe ... ptej se všech těchto skutečností, Všechny ti odpoví: jen si nás prohlížej a pozoruj, jak jsme krásné. Jejich krása je jako jejich vyznání. A kdo tedy stvořil tyto tak krásné, i když pomíjivé tvory, ne-li Někdo, kdo je krásný neměnný způsobem.“³¹

Sv. Tomáš Akvinský ve své Summa theologiae 1,2,3 píše:

„Svět a člověk dosvědčují, že nemají v sobě ani svůj původ, ani svůj poslední cíl, ale že mají účast na samém Bytí, které nemá začátek, ani konec. Tak může člověk těmito různými cestami dospět k poznání existence jedné skutečnosti, která je první příčinou a konečným cílem všeho a „kterou všichni nazývají Bůh.“³²

Během úvah o cestách člověk k poznání Boha a přijetím jeho přítomnosti ve svém životě, položila jsem si otázku, zda je současný člověk, obklopený technologiemi a na nich závislý při svých činnostech, zahrnovaný vědeckými poznáními ve všech aspektech života, oslovený různými cestami víry z jiných zdrojů, než je Písmo, schopen tak žasnout, když se s Bohem skutečně setká. A zda tento úžas bude tak silný a motivující přijmout Boží lásku a opětovat ji naplňováním Boží vůle na cestě k dokonalosti a blaženosti. Zda je schopen, i v tom prostředí a za podmínek, který mu určuje tento svět k přežití, místo k prožitku, se ztišit, zklidnit a pozvednout své srdce k Bohu, což znamená nejen víru, ale také své přesvědčení, že

³⁰ KKC Str. 13

³¹ KKC Str. 28

³² KKC Str. 27, čl. 34

své, do té doby, volby k uspokojení svých zájmů bez ohledu na stav své duše, srdce a svědomí, změnit ve volbu jedinou, cele pro Boha.

Oproti tomu, že život je plný kompromisů, to znamená i důvodů, jak volit své morální stanoviska ke světu, s kterým se konfrontuje ve svém nitru, často je přinucen k ohýbání pravého smyslu mravních pravidel. A v tom vidím řadu zkoušek, kterými bude procházet. Podle mého názoru, pochopí-li hloubku Desatera, bude se zamýšlet nad svým jednáním, bude se eventuálně přepravovat, pokud bude postaven před rozhodování, jak „světu odpoví“. A mám na mysli lidi, kteří pracují v určitých profesích, jejich činnost je zaměřena na výsledek, nikoliv na proces, kdy výsledku dojdou: advokáti, soudci, politici, lékaři, učitelé, autoři různých uměleckých děl, aktivisté, novináři, podnikatelé, drobní živnostníci, bankéři atd. Tedy ti, kteří ovlivňují svými činnostmi veřejné mínění, za což jsou placeni a jsou ve dvojím ohni: jednak hájí své zájmy, aby se uživil a jednak hájí zájmy jiných lidí, na kterých jsou svým způsobem závislí, neboť je zaměstnávají nebo jim poskytují příležitosti smlouvou, dohodou. I takový způsob činnosti má vytýčené etické hranice v podobě Etických kodexů či domluvených pravidel. Člověk, který se ocitne v takové mašinérii, jistě nemá příliš na vybranou, nemůže vypadávat z role. Ale rozhodne-li se pro Boha, neocitá se ve dvojím ohni. Spíš získá možnost, kterou před tím neměl: rozeznat lépe a ostřeji důsledky jednání druhých lidí, tím pochopit i nebezpečí pro sebe a ještě také dovednost, jak se mu vyhnout taktickou cestou a dostat své vnitřní cestě.

Konečně, pokud pozorně sledujeme tento svět a jeho chování, můžeme být překvapeni, jak mnoho lidí, kteří byli přesvědčeni o správnosti svých cest pomocí ostrých loktů, bezohlednosti, se nakonec Boha dovolávají třeba způsobem, že sami odstoupí do ústraní a přiznají své chyby a mnohá pochybení, nebo vzdají se svých pochybných vítězství pomocí nemorálních prostředků a začnou jinak.

Ježíšova cesta je další možností, kterou by měl člověk, vydávající se na cestu k Bohu, pochopit a poznat. Jistě pro ty, kteří nejsou zvyklí pečlivě číst a studovat, ale pouze přijímat a předávat informace, nad kterými ani příliš nepřemýšlejí, to nebude lehké. Jenže, tato cesta vyžaduje sebezapření. V Ježíšově chování v době, kdy působil mezi lidmi, je mnoho náznaků, které jsou určeny člověku k napodobování. O tom synoptická evangelia. I když se každému může zdát, že takové modelové příběhy v podobenstvích a také při setkání s konkrétními lidmi a při komunikaci s apoštolý, které evangelia líčí, jsou příliš prosté a pro náš „tak složitý život“ příliš jednoduché. V dokumentu Bible a morálka se setkáváme, kromě

jiného, i s pojmem Božího království, které Ježíš připodobňuje ke kvasu v těstě. A vlastně, stále o něm hovoří, o jeho smyslu, poslání pro spásu světa a v jeho morálním rozměru.

Kdo byl Ježíš? Jistě se ten, který se vydává na cestu k poznání Ježíše, bude takto ptát. A pokud se dozví, že svou dokonalostí, čistotou a láskou je morálním vzorem pro člověka, pak se zalekne, že něčemu takovému nemůže dostat. Je možné začít tím, kdy Ježíš po křtu podstoupil zkoušky na poušti od Satana. Tak jako lidé v životě podstupují životní zkoušky a tím i osvědčují sílu svého morálního myšlení i charakteru.

Pospíšil píše, že „reálnost Ježíšových zkoušek odpovídá reálnosti jeho lidství a na reálnosti obojího závisí zase reálnost naší spásy. Pokud by Ježíš nemohl zhřešit, jak by - podle Helminiaka a dalších dnešních autorů, Ježíšovy zkoušky nebyly reálné a Ježíš by nebyl svobodný jako my.“

V otázce, zda mohl Ježíš selhat, dále Pospíšil dokládá: “Opravdovost zkoušek vyžaduje, aby obstál jako člověk a aby jeho lidství nebyla nějak „vyztuženo“ něčím, co s lidstvím není v souladu. „Ježíš,“ dále Pospíšil pokračuje ve své úvaze: „Dlužno podotknout, že Ježíš jako člověk nebyl ušetřen při svých zkouškách ničeho a že v něm nezůstalo ušetřeno. Zkoušky byly opravdové a ukázalo se v nich, že Ježíš je „Beránek“ bez vady.“ A to, je pro mé úvahy v této práci je důležité – Ježíš prokázal, že člověk je schopen „unést“ božskou důstojnost.“³³

A nyní se dostávám v mé úvaze k otázce, zda mohl Ježíš zhřešit. Pospíšil v téže souvislosti odpovídá: „Mělo by být evidentní, že Ježíš nemohl zhřešit, protože by to bylo v rozporu s jeho vlastní osobní totožností vtěleného Božího Syna. Tuto bezhříšnost však musel zaplatit svým lidským utrpením, ponížením a svou lidskou smrtí. V tom můžeme spatřovat Ježíšův vzor pro naše jednání a pamatovat na to, co je o něm psáno v Bibli.

Avšak, my lidé jsme často vystavováni mnohým pokušením a zkouškám, jejichž řešení ve smyslu morálním jako odpověď závisí na tom, jak dalece v těžkých chvílích milujeme dobro. A tím se dostávám k definici ctnosti, tedy k pojmu, který lidé chápou různě a jsou i tací, co si myslí, že je to něco, co nepatří do moderního rychlého světa. „Ctnost je trvalá a pevná dispozice konat dobro“ a kardinálními jsou: prozíravost, mírnost, spravedlnost a statečnost. Božské ctnosti jsou nadpřirozeným darem od Boha, který nás činí schopnými a ochotnými činit dobro, jsou základem mravního jednání křesťana, a jejich původem, důvodem a i předmětem je Trojjediný Bůh.

³³ Pospíšil, C.V. Jak v nebi, tak i na zemi. Kapitola IV. 15.2. Mohl Ježíš zhřešit? Str. 270 - 271

Vše, co bylo v této mé práci, která se opírala o publikaci Bible a morálka řečeno, dospělo v mém uvažování k závěru, že obsah publikace může v člověku nejen provokovat mnoho otázek, na které si může odpovídat v hlubokém sebezpytování a nalézt cestu ke smyslu a cíli biblické morálky, ale navíc ji může bez obav a strachu ze ztráty svobody přijmout jako svůj nový život styl. A to platí o pro ty, kteří jsou teprve na počátku cesty a dosud Bohu neodpověděli“ „Jsem tu.“

Literatura:

- 1) Výklady ke Starému Zákonu Díl 1. Zákon Genesis – Deuteronomium / zpracovala starozákonní překladatelská komise/ Praha: Evangelické nakladatelství 1991 600s. ISBN – 80 – 71017 – 408 – 0
- 2) Výklady ke Starému Zákonu Díl 2. Jozue a Ester /zpracovala starozákonní překladatelská komise/ vydání 2. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 1998 735s. ISBN: 80 – 7192 – 154 – 8
- 3) Fiores, S., Goffi T. (ed.): Slovník spirituality z italského originálu Nuovo dizionario do spiritualitu přeložili Terezie Brichtová, Jiří Sýkora, Jan Lachman Vydalo 1949 Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství ISBN: 0 – 7192 – 338 – 9
- 4) Kurt Schubert Židovské náboženství v proměnách věků Vydání 2. Z německého originálu Die Religion des Judentums přeložil Jindřich Slabý Praha: Vyšehrad 1999,228s., ISBN: 80 – 7021 – 303 – 5
- 5) Weber, M. Všeobecná morální Teologie z německého originálu Allegomeine Moralthologie přeložil Dr. Miroslav Kratochvíl Vydání 1. Praha: Zvon 1998 376s., ISBN: 80 – 7023 – 290 – 6
- 6) Beneš, A. Morální teologie Krystal OP 1994 Vydání 4., 223s., ISBN 80 – 901528 – 3 – X
- 7) Boublík, V. Boží lid Řím: Křesťanská akademie 1967, 473s.
- 8) Moloney, F.J., Harrington, D.J. Sacra Pagina Evangelium sv. Jana Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2009, přel. David Hoffmann, 614s., ISBN: 97 – 80 – 7192 – 8
- 9) Katechismus Katolické Církve 2. Vydání Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2002, 760s. ISBN: 80 – 7192 – 473 – 3
- 10) Bič, M. Ze světa Starého Zákona II. 1. Vydání Praha: Kalich 1980, 797s.,
- 11) Johnson, T.L. Harrington, D.J. (ed.) Sacra Pagina Evangelium podle Lukáše Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2005, 452s., ISBN: 80 – 7192 – 560 – 8
- 12) Waldenfels Kontextová morální teologie z německého originálu kontextuelle Fundamentaltheologie přeložila Markéta Kolářová, Petr Kolář, Vyšehrad: kolegium Zvon 2000, 661s., ISBN: 80 – 7021 – 407 – 4

- 13) Pospíšil, C.V. Jako v nebi, tak i na zemi: náčrt trinitární teologie 2. Vydání Praha: Krystal OP: Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2010, 590s. ISBN: 978 – 80 – 87183 – 14 – 4
- 14) Pospíšil, C.V., Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel 4. Vydání Praha: Krystal OP. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2002, 462s., ISBN: 978 – 80 – 87183 – 2
- 15) Bible Písmo svaté starého a nového zákona Ekumenický překlad ERC v ČSR 1984

